

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Vlčková

Virtuální měny a jejich (ne)zamýšlené dopady nejen pro české právo

Diplomová práce

Olomouc 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Virtuální měny a jejich (ne)zamýšlené dopady nejen pro české právo** vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 119 956 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 29. listopadu 2021

.....

Kateřina Vlčková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Zdence Papouškové, PhD. za odborné vedení, věcné připomínky a vstřícnost při zpracování této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	9
1 Obecně k virtuálním měnám	11
1.1 Stručná historie vývoje a trendů virtuálních měn	11
1.1.1 Období před Bitcoinem	11
1.1.2 Příchod Bitcoinu	12
1.2 Fungování virtuálních měn	16
1.2.1 Open-source software	16
1.2.2 Peer-to-peer	17
1.2.3 Technologie distribuované účetní knihy (Distributed Ledger Technology).....	17
1.2.4 Blockchain (bločenka).....	18
1.2.5 Konsensus v rámci sítě	18
1.2.6 Transakce.....	19
1.2.7 Peněženky	20
1.2.8 Anonymita virtuálních měn.....	21
1.2.9 Prvotní nabídka mincí (Initial Coin Offering).....	22
1.2.10 Monetární strategie měny	22
1.2.11 Chytré kontrakty (smart contracts).....	23
1.2.12 Stablecoins.....	23
1.2.13 Digitální měny centrálních bank (Central Bank Digital Currencies)	23
1.3 Shrnutí.....	24
2 Vývoj definice virtuální měny a souvisejících pojmů	25
2.1 Počátky.....	25
2.2 České prostředí	28
2.3 Nové trendy v terminologii.....	29
2.4 Shrnutí.....	31
3 Platná a účinná regulace na úrovni Evropské unie	32
3.1 Boj proti praní peněz a financování terorismu.....	32
3.2 Vybrané související předpisy	33

3.2.1	Směrnice o trzích finančních nástrojů	34
3.2.2	Směrnice o elektronických penězích	36
3.3	Shrnutí.....	37
4	Navrhované legislativní změny na úrovni Evropské unie	38
4.1	Návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy	39
4.1.1	Působnost nařízení.....	40
4.1.2	Vymezení definičního rámce a možné dopady	40
4.1.3	Souvislost s úpravou platebních systémů a platebních služeb	44
4.2	Návrh o DLT a pozměňovací směrnice	46
4.3	Změny v úpravě boje proti praní peněz a financování terorismu	47
4.4	Shrnutí.....	48
5	Česká republika.....	49
5.1	Boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu	49
5.2	Vyjádření výboru pro evropské záležitosti k návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy	51
5.3	Úvaha nad možnou změnou přístupu k právnímu pojetí některých virtuálních aktiv jako investičních cenných papírů	51
5.4	Shrnutí.....	52
	Závěr	53
	Seznam použitých zdrojů	54
	Monografie	54
	Judikatura.....	54
	Právní předpisy	54
	Elektronické zdroje v českém jazyce.....	56
	Články	56
	Úřední věstník Evropské unie	57
	Databáze eur-lex.....	57
	Ostatní	58
	Elektronické zdroje v anglickém jazyce	59
	Abstrakt	64
	Klíčová slova.....	64

Abstract	65
Keywords	65

Seznam použitých zkratek

AML/CFT	Boj proti praní peněz a financování terorismu (<i>Anti-money laundering and countering the financing of terrorism</i>)
AMLA	Orgán pro boj proti praní peněz a financování terorismu (<i>Anti-Money Laundering Authority</i>)
AML4	Směrnice o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu
AML5	Směrnice, kterou se mění Směrnice o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu
BIS	Banka pro mezinárodní platby (<i>Bank for International Settlements</i>)
BTC	Bitcoin (jako jednotka měny)
CBDC	Digitální měny centrálních bank (<i>Central Bank Digital Currencies</i>)
ČNB	Česká národní banka
DLT	Technologie distribuované účetní knihy (<i>Distributed Ledger Technology</i>)
DPH	Daň z přidané hodnoty
EBA	Evropský orgán pro bankovníctví (<i>European Banking Authority</i>)
ECB	Evropská centrální banka (<i>European Central Bank</i>)
ECON	Hospodářský a měnový výbor Evropského Parlamentu (<i>Committee on Economic and Monetary Affairs</i>)
EMD2	Směrnice o elektronických penězích (<i>The second Electronic Money Directive</i>)
ETH	Ether (jako jednotka měny)
ESCB	Evropský systém centrálních bank (<i>European System of Central Banks</i>)
ESMA	Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (<i>European Securities and Markets Authority</i>)
FATF	Finanční akční výbor (<i>Financial Action Task Force</i>)
ICO	Počáteční nabídka mincí (<i>Initial Coin Offering</i>)
MiCA	Návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy (<i>Markets in Crypto-Assets</i>)
MiFID II	Směrnice o trzích finančních nástrojů (<i>Markets in Financial Instruments Directive</i>)
OZ	Občanský zákoník
SIPS	Nařízení ECB o systémově významných platebních systémech (<i>Systemically important payment systems</i>)

TAX3	Zvláštní výbor pro finanční trestné činy, vyhýbání se daňovým povinnostem a daňové úniky (<i>Special Committee on financial crimes, tax evasion and tax avoidance</i>)
P2P	<i>Peer to peer</i>
ZPKT	Zákon o podnikání na kapitálovém trhu

Úvod

Tato práce pojednává o legislativních změnách, které aktuálně probíhají na úrovni Evropské unie v oblasti virtuálních měn a virtuálních aktiv. Důvodem výběru tohoto tématu je jeho aktuálnost. Navrhované změny mohou dle mého názoru změnit přístup k tomuto fenoménu v Evropské unii a právní otázky s nimi spojené jsou přinejmenším fascinující. Zároveň se jedná o velmi perspektivní oblast práva, která se stále vyvíjí a do budoucna bude jistě zajímavé sledovat, zda zvolený způsob regulace bude v praxi úspěšný či nikoli.

Jedním z cílů je uvést čtenáře do problematiky celistvým a srozumitelným výkladem, díky kterému dokáže lépe porozumět právní výzvě, jakou regulace virtuálních měn je. Hlavním cílem je však rozbor připravované unijní regulace virtuálních aktiv včetně analýzy vybraných problematických aspektů navrhované regulace a jejich dopadů na unijní i české právo.

Při zpracování mi největší oporou byly stanoviska a studie orgánů Evropské unie jako například Evropské centrální banky či Evropského orgánu pro bankovníctví. Stejně tak byly užity publikace Světové banky nebo například Finančního akčního výboru. V českém prostředí pak byly hojně využity příspěvky zástupců České národní banky a další obdobné zdroje.

Ústředním bodem je posouzení otázky, zda za současné úpravy lze aplikovat na virtuální aktiva směrnici o trzích finančních nástrojů a směrnici o elektronických penězích a jestli by se to změnilo s novou regulací. Dále se zabývám otázkou, zda bude možné subsumovat virtuální aktiva ve smyslu návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy pod pojmy související s platebními systémy a jaké dopady by taková subsumpce mohla způsobit.

Práce v první kapitole pokrývá jak teoretické uvedení do problematiky, tak i stručnou historii a popis fungování technologie stojící za virtuálními aktivy, aby čtenář získal komplexní přehled.

Druhá kapitola má čtenáři ukázat, jak je náročné správně definovat základní pojmy a jak se vývoj definic lišil v průběhu let. Zde chci poukázat na rozdílné přístupy k názvosloví, které zaujímají různé světové autority včetně například České národní banky.

Následující kapitola pojednává o účinné regulaci virtuálních měn na úrovni Evropské unie, na které je rozebráno, jak Evropská unie aplikuje teoretické poznatky v legislativní praxi. Rovněž se zde nachází analýza použitelnosti úpravy ve směrnici o trzích finančních nástrojů a směrnici o elektronických penězích.

Čtvrtá část práce je těžištěm úvah, protože představuje legislativní balíčky regulace virtuálních aktiv navrhované Evropskou komisí. Primárně se zaměřuji na návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy, u něhož zkoumám terminologii, kterou návrh používá a zamýšlím se nad

dopady, jaké toto nové vymezení virtuálních aktiv může mít v praxi. Dále zde zkoumám subsumpci téhož pojmosloví pod úpravu platebních systémů, a to včetně důsledků.

Na závěr uvedu ještě vybranou účinnou úpravu virtuálních aktiv v České republice a krátce se vyjádřím i ke změnám, ke kterým by muselo dojít, pokud by byl přijat zmiňovaný unijní legislativní balíček. Také uvedu úvahu o tom, jak by se mohl změnit postoj k právní povaze virtuálních aktiv v kontextu finančního práva po přijetí navrhovaných předpisů.

1 Obecně k virtuálním měnám

Kryptoměny, kryptoaktiva, virtuální měny či virtuální aktiva jsou jedny z mnoha pojmů, na které můžeme narazit při studiu této problematiky. Proto je nutné si na samém prvopočátku práce vymežit, co který pojem znamená a v jakém významu jej bude užito v této práci. K pochopení rozdílů mezi jednotlivými pojmy i samotné definice virtuálních měn je vhodné znát i samotný vývoj virtuálních měn a souvisejících aktiv, který neoddělitelně provázal tvorbu definic. Rovněž nelze opomenout krátké vysvětlení technologie, která stojí za fungováním virtuálních měn v reálném světě.

1.1 Stručná historie vývoje a trendů virtuálních měn

1.1.1 Období před Bitcoinem

S výrazem virtuální měny či kryptoměny si drtivá většina veřejnosti spojí Bitcoin, ale ten samotný není první virtuální měnou. Ano, je první skutečně fungující virtuální měnou. Oproti svým předchůdcům je v mnohém naprosto přelomový, nicméně první pokusy o vytvoření nezávislých digitálních peněz se datují už do osmdesátých let dvacátého století. Konkrétně lze zmínit rok 1983, kdy student Kalifornské univerzity v Santa Barbaře David Chaum představil unikátní návrh digitálního platebního systému. David Chaum se tak stal jedním z počátečních průkopníků v rámci digitálních měn a vývoji kryptografie (šifrování).¹

Devadesátá léta přinesla technologický pokrok, a to se pochopitelně projevilo i v kryptografii a tehdejších pokusech o vytvoření digitální měny. David Chaum na základě svých dřívějších prací představil světu první digitální měnu ecash. David Chaum byl velkým příznivcem anonymity transakcí a někteří tvrdí, že právě to se mu vymstilo a jeho společnost Digicash nakonec vyhlásila bankrot.²

David Chaum nebyl jediný, kdo se pokusil o vytvoření digitální měny v devadesátých letech. V roce 1996 byl spuštěn projekt digitální měny E-gold. Digitální měna byla sice kryta zlatem, transakce však probíhaly plně digitálně. Jednalo se o centralizovaný projekt, který se těšil notné popularitě, ale právě kvůli rostoucímu zájmu o E-gold a možnému podhoubí pro kriminální činnost, americké úřady nakonec zasáhly a zakladatelé byli odsouzeni.³

Případ E-goldu vytvořil důležitý precedent pro vývoj virtuálních měn, a to že pokus o vytvoření nové měny je v americkém prostředí vnímán jasně jako útok na americký dolar. E-

¹ GRABOWSKI, M. *Cryptocurrencies: A Primer on Digital Money* [online]. London: Routledge, 2019. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9780429201479>, s. 20.

² STROUKAL, Dominik, SKALICKÝ, Jan. *Bitcoin a jiné krypto peníze budoucnosti*. 2. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2018, s. 28-29.

³ Tamtéž, s. 22.

gold měl pevně danou strukturu a také centrální sídlo. To ukázalo, že dokud americké úřady mohou lokalizovat tvůrce či sídlo, trest tvůrce těchto s nadsázkou řečených ‚kacířských projektů‘ nemine.

Pro vývoj virtuálních měn měl zásadní vliv nápad fyzika Scotta Stornetta a kryptografa Stuarta Habera vytvořit řetězovitou strukturu dat, která eviduje proběhlé akce pomocí kryptografických funkcí a tím tvoří po sobě jdoucí nezměnitelný blok dat.⁴ Tedy blockchain neboli v českém překladu bločenka⁵.

Ecash ani E-gold nebyly jedinými pokusy. Známou digitální měnou byl i Liberty Dollar nebo Liberty Reserve. I když se tyto měny těšily relativně velké popularitě, jejich autory stihl podobný osud jako tvůrce měny E-gold. Jelikož se autoři svou identitou netajili a síť byla rovněž centralizovaná, americké úřady tvůrce Liberty Dollaru obvinily z padělání peněz a terorismu a odsoudily. Stejně dopadl i tvůrce Liberty Reserve, který byl odsouzen za legalizaci výnosů z trestné činnosti a jeho společnost byla zkonfiskována.⁶

Je tedy zřejmé, že prvopočátky virtuálních měn sahají až do osmdesátých let dvacátého století a nejedná se o tak nový fenomén, jak by se na první pohled mohlo zdát. Můžeme konstatovat, že hrstka předních myslitelů si s myšlenkou alternativy ke státní měně pohrávala ještě daleko před příchodem Bitcoinu, ale samotný vývoj si musel projít řadou experimentů metodou pokus-omyl. Pro vývoj virtuálních měn i nezdary hrály podstatnou roli a nebojím se říci, že právě odvaha tvůrců pustit se na tak tenký led, umožnila vznik virtuálních měn, jak je známe dnes. Rozvoji virtuálních měn pomohl pochopitelně i prudký vývoj technologických možností. A právě tyto snad až ideální podmínky daly příležitost ke vzniku přelomového vynálezu na poli kryptografie a digitálních platebních systémů. Bitcoinu.

1.1.2 Příklad Bitcoinu

Po přečtení předchozí podkapitoly se může zdát, že svět netrpělivě pozoroval vývoj kryptografie a digitálních platebních systémů, ale nebylo tomu tak. Když v říjnu 2008 Satoshi Nakamoto poprvé představil myšlenku Bitcoinu, tedy decentralizované sítě využívající složité kryptografie, která nepotřebuje autoritu ani sídlo a fungování této sítě zajišťují zjednodušeně řečeno sami uživatelé po celém světě, vzbudil zájem pouze několika nadšenců. Svůj nápad

⁴ VIPIN, Bharathan. *Blockchain Was Born 20 Years Before Bitcoin* [online]. forbes.com, 1. června 2020 [cit. 12. července 2021]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/vipinbharathan/2020/06/01/the-blockchain-was-born-20-years-before-bitcoin/?sh=2ac86b4f5d71>.

⁵ *Historie iniciativy Blockchain.cz aneb přeložili jsme „blockchain“ do češtiny a slovenštiny* [online]. web.archive.org [cit. 21. listopadu 2021] Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20210227125647/https://www.blockchain.cz/historie>.

⁶ STROUKAL, SKALICKÝ: *Bitcoin a jiné...*, s. 30

sdílel v diskusním fóru a dokázal ho shrnout na pouhých devíti stránkách textu. Tam stručně ale celistvě popsal, jak by měl systém fungovat, přičemž se odkazoval i na autory Stuarta Habera a Scotta Scornetta, jejichž výzkum významným dílem přispěl na vzniku a funkčnosti bitcoinové sítě.⁷ Jejich vynález blockchainu tedy našel skutečné využití až o dvacet let později. Dnes je neodmyslitelně spojen jak s Bitcoinem tak jinými projekty.

Samotné jméno Satoshi Nakamoto vzbudilo velkou pozornost, už jen proto že se jedná o pseudonym. I když od spuštění bitcoinové sítě uběhlo více jak deset let, kdo se skrývá za pseudonymem Satoshi Nakamoto se nepodařilo zjistit a zřejmě se to ani nepodaří. Dokonce není ani jisté, zda se jedná o jednoho člověka či kolektiv osob, který na návrhu bitcoinové sítě pracoval. Poslední záznam o komunikaci Satoshi Nakamota se uskutečnil v roce 2011, kdy zveřejnil jednoduchou zprávu, že: „*se přesunul k jiným věcem*“ a jeho komunikace nadobro utichla.⁸ Jeho příběh je naprosto fascinující. I když je autorem bitcoinové sítě, nemá nad ní žádnou kontrolu. A to je právě jeden z důležitých faktorů, proč nakonec byl jeho projekt tak úspěšný. Osobně se domnívám, že anonymita tvůrce perfektně koresponduje s povahou Bitcoinu jako takového. Také to značí neuvěřitelné zapálení pro nápad a zároveň skromnost. Není nadsázkou říct, že právě jemu vděčíme dnes takovému prudkému rozvoji kryptografie, virtuálních měn, využití technologie blockchain a dalších inovací. Rovněž je evidentní, že se dokázal poučit z chyb, které udělali tvůrci Liberty Dollaru nebo Liberty Reserve. Ale zpět do roku 2008 a k tomu, jak to všechno vlastně začalo.

V říjnu 2008 uveřejnil v diskusním fóru onen legendární devítistránkový článek s popisem fungování bitcoinové sítě a dále na něm pracoval s Halem Finneym, jež o tuto technologii jako jeden z mála projevil zájem.⁹

Teoretický nápad se dočkal praktické aplikace 3. ledna 2009, kdy Satoshi Nakamoto vytěžil první bitcoiny a stal se tak vůbec prvním vlastníkem kryptoměny na světě. Tomuto aktu se příhodně přezdívá jako tzv. *genesis block*, což odkazuje na fakt, že se jedná o počáteční blok s pořadovým číslem 0. Ten si lze vyhledat v blockchainu Bitcoinu, který eviduje všechny bloky od samotného stvoření až po současnost. Systém byl plně uveden do provozu až o několik dní později, a to 9. ledna 2009.¹⁰

⁷ Satoshi Nakamoto. *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System* [online]. 2008. Dostupné z: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.

⁸ BOURGI, Sam. *Today marks the 10-year anniversary of Satoshi Nakamoto's final message* [online]. cointelegraph.com, 26. dubna 2021 [cit. 12. července 2021]. Dostupné z: <https://cointelegraph.com/news/today-marks-the-10-year-anniversary-of-satoshi-nakamoto-s-final-message>.

⁹ LÁNSKÝ, Jan. *Kryptoměny*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 5.

¹⁰ Tamtéž.

Po spuštění se nekonala žádná celosvětová senzace, ba naopak zájem o Bitcoinů mělo jen několik vývojářů¹¹, kteří nakonec spolupracovali se Satoshim Nakamotem na propagaci Bitcoinu.¹² Prozatím se zaměřovali na uskutečňování transakcí v Bitcoiněch mezi sebou, později na směnu Bitcoinů za americké dolary. Je patrné, že sami prvotní uživatelé bitcoinové sítě zejména experimentovali, co všechno lze s Bitcoinů dělat.

22. května 2010 pak proběhl dnes již legendární a zároveň kuriózní první obchod s Bitcoinů výměnou za reálnou věc, tzv. *Bitcoin pizza day*. Symbolizuje právě tuto jednoduchou leč průlomovou transakci, ve které programátor Laszlo Hanyecz nabídl 10 000 Bitcoinů tomu, kdo mu doručí dvě pizzy. Tehdy ani Laszlo Hanyecz nemohl počítat s tím, jakou senzací se jeho dvě pizzy stanou za pár let, až kurz Bitcoinů vyletí astronomicky vzhůru a cena jeho dvou pizz půjde v přepočtu do stovek milionů amerických dolarů.¹³ Učinil ale důležitý krok vpřed.

Pomalou ale jistě se začal vývoj hýbat směrem kupředu a o Bitcoin byl čím dál větší zájem. Vznikla první burza Mt.Gox; český programátor Marek Palatinus¹⁴ založil první těžební skupinu na světě; bylo vytvořeno ale také první nelegální bitcoinové tržiště Silk Road, kde se daly anonymně koupit nejrůznější drogy.¹⁵

Důležitým historickým milníkem pro Bitcoin je datum 9. února 2011. V ten den dosáhl parity s americkým dolarem¹⁶. Rok 2011 také patřil nově vytvořenému Litecoinu¹⁷, který se řadí k prvním altcoinům¹⁸ a i v současnosti se drží na předních příčkách burz dle tržní kapitalizace¹⁹.

¹¹ Např. již zmiňovaný Hal Finney nebo Martti Malmi.

¹² LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 5.

¹³ DECAMBRE, Mark. *Bitcoin pizza day? Laszlo Hanyecz spent \$3.8 billion on pizzas in the summer of 2010 using the novel crypto* [online]. marketwatch.com, 22. května 2021 [cit. 12. července 2021]. Dostupné z: <https://www.marketwatch.com/story/bitcoin-pizza-day-laszlo-hanyecz-spent-3-8-billion-on-pizzas-in-the-summer-of-2010-using-the-novel-crypto-11621714395>.

¹⁴ Česká republika se významně podepsala na vývoji virtuálních měn, a to zejména prostřednictvím Marka Palatina, který kromě vytvoření těžební skupiny SlushPool vynalezl v roce 2013 první hardwarovou peněženku pro úschovu bitcoinů (tzv. Trezor). Trezor je i v současnosti ve světě ceněn jako jeden z nejbezpečnějších způsobů, jak uschovávat bezpečně větší množství virtuální měny. V Praze existuje i projekt Paralelní Polis s kavárnou, kde se dá platit pouze Bitcoinem a Litecoinem, čímž se pražské Bitcoin Coffee stalo světovou raritou. (LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 7-8).

¹⁵ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 6-7.

¹⁶ KAUL, Abhinav. *Bitcoin first hit \$1 level 10 years ago, it has surged 48,22,525% since then* [online]. livemint.com, 11. února 2021 [cit. 14. července 2021]. Dostupné z: <https://www.livemint.com/market/cryptocurrency/bitcoin-first-hit-1-level-10-years-ago-it-has-surged-48-22-525-since-then-11613021790751.html>.

¹⁷ *What is Litecoin?* [online]. coinhouse.com [cit. 14. července 2021]. Dostupné z: <https://www.coinhouse.com/coinhouse-academy/altcoins/what-is-litecoin/>.

¹⁸ Altcoin je termín zaužívaný mezi nadšenci virtuálních měn i doktrínou pro virtuální měny odlišné od Bitcoinu. Altcoiny jsou tedy virtuální měny alternativní k Bitcoinu.

¹⁹ Ke dni 1. září 2021 je v žebříčku virtuálních měn seřazeném dle celkové tržní kapitalizace na šestnáctém místě podle serveru coinmarketcap.com.

Když rok 2013 začaly média označovat za „rok Bitcoinu“²⁰, bylo evidentní, že tento nový fenomén není radno ignorovat či dokonce podceňovat. Záhy se začal trh s virtuálními měnami rychle rozšiřovat o nové možnosti. Tomu přispělo i uvedení Etherea²¹ na burzy v roce 2015²². Ethereum využívající odlišného softwarového základu jako Bitcoin, si rychle získalo příznivce a aktuálně je druhou nejpopulárnější virtuální měnou po Bitcoinu, a to s relativně velkým náskokem nad ostatními virtuálními měnami.²³ Ethereum a jeho tržní kapitalizace s hodnotou více než 413 miliard amerických dolarů drží dlouhodobě druhé místo v žebříčcích burz s virtuálními měnami.²⁴

Ovšem převratné technologické ideje přináší i nové a dosud nevídané možnosti zneužití. Za těch víc jak deset let obletělo svět množství kauz spojených s virtuálními měnami a kriminalitou. Faktem zůstává, že samotný trh s virtuálními měnami je extrémně volatilní a rizikový. Dále se nabízí otázka anonymity transakcí a financování například teroristických skupin nebo útoky hackerů na bezpečnostní systémy burz a odcizení měn z virtuálních peněženek uživatelů.

Ať už na fenomén decentralizované virtuální měny či blockchain pohlížíme s nadějí, strachem či odporem, realita je taková, že jej nelze podceňovat. To dokazují i statistiky posledních let. Oproti roku 2018 stoupl počet uživatelů o 189 % z 35 milionů uživatelů na 101 milionů.²⁵ Na začátku roku 2021 vyhledávání slovního spojení „buy crypto“ ve vyhledávači Google Search výrazně překonalo svůj předchozí rekord z roku 2018.²⁶ Stejně tak trhá rekordy i celková tržní kapitalizace kryptoměn, 6. ledna 2021 dosáhla hodnoty jednoho bilionu dolarů.²⁷

²⁰ Kitco News. *2013: Year Of The Bitcoin* [online]. forbes.com, 10. prosince 2013 [cit. 14. července 2021]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kitconews/2013/12/10/2013-year-of-the-bitcoin/?sh=709f763d303c>.

²¹ Ethereum není ve skutečnosti jméno virtuální měny ale blockchainové platformy. Virtuální měna se oficiálně jmenuje Ether, ale média, burzy s virtuálními měnami i literatura často používá tyto dva názvy jako synonyma. V zájmu zachování celistvosti tato práce bude dodržovat tento nepsaný usus a užívat pojmy Ether a Ethereum synonymně.

²² *History and Forks of Ethereum* [online]. ethereum.org [cit. 14. července]. Dostupné z: <https://ethereum.org/en/history/>.

²³ CONWAY, Luke. *The 10 Most Important Cryptocurrencies Other Than Bitcoin* [online]. investopedia.com, 1. června 2021 [cit. 14. července]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/tech/most-important-cryptocurrencies-other-than-bitcoin/>.

²⁴ Podle serveru coinmarketcap.com ke dni 1. září 2021.

²⁵ BLANDIN, Apolline a kol. *3rd Global Cryptoasset Benchmarking Study* [online]. Cambridge: Cambridge Centre for Alternative Finance, 2020. Dostupné z: <https://issuu.com/cambridgejbs/docs/2020-ccaf-3rd-global-cryptoasset-benchmarking-stud>, s. 44.

²⁶ BOURGI, Sam. *'Buy crypto' Google searches hit record high: The Tie* [online]. cointelegraph.com, 2. února 2021 [cit. 14. července]. Dostupné z: <https://cointelegraph.com/news/buy-crypto-google-searches-hit-record-high-the-tie>.

²⁷ BOURGI, Sam. *Crypto market cap breaks \$1 trillion following jaw-dropping rally* [online]. cointelegraph.com, 7. ledna 2021 [cit. 14. července]. Dostupné z: <https://cointelegraph.com/news/crypto-market-cap-breaks-1-trillion-following-jaw-dropping-rally>.

Zatím nejaktuálnější rekord drží Bitcoin, který právě pokořil hranici 66 tisíc dolarů za jeden BTC.²⁸

Pochopitelně Bitcoin není jedinou virtuální měnou, ale i přes tisíce²⁹ nově vznikajících virtuálních měn i v roce 2021 drží prvenství v popularitě.³⁰

1.2 Fungování virtuálních měn

Ačkoli se může zdát, že fungování virtuálních měn patří pouze do oboru počítačových věd, dovolím si tvrdit opak. Právě alespoň základní pochopení technologie hraje klíčovou roli, a to i pokud se chceme zaměřit na právní stránku virtuálních měn. Metaforicky bych to přirovnala k základním přirozenoprávním principům v právu. Tyto principy nám pomáhají pochopit smysl a účel právních norem, dokážeme vnímat podstatu právních problémů a nahlížet na ně z více perspektiv, než kdybychom se řídili čistě psanými právními předpisy. I právník bude schopen mnohem lépe analyzovat a pracovat s právními problémy týkajícími se virtuálních měn a aktiv, pokud bude rozumět základní technologii a trendům, které tento virtuální fenomén ovládají. Pochopitelně je nutné vymezit hranici, co je ještě základním fungováním a co už jsou odborné znalosti hodné počítačových vědců.

V této podkapitole vymezím několik základních pojmů a vlastností, které charakterizují virtuální měny a aktiva. Zároveň se pokusím zjednodušeně vysvětlit samotné technologické pozadí a představit tak i zběžně technickou stránku tohoto tématu.

1.2.1 Open-source software

Bitcoin je založen na open-source software. Znamená to, že jeho zdrojový kód je volně dostupný a legálně jej lze modifikovat bez souhlasu původního tvůrce. Kdokoli může nahlížet do zdrojového kódu Bitcoinu nebo část či celý zdrojový kód použít k vývoji další virtuální měny nebo software modifikovat a využít k něčemu úplně odlišnému.³¹

Právě tato vlastnost umožnila, aby programátorští nadšenci sami objevovali zádrhely ve zdrojovém kódu, opravovali je a tím de facto vylepšovali podobu Bitcoinu. Po úspěchu Bitcoinu

²⁸ Ke dni 8. listopadu 2021. Dostupné z: <https://cointelegraph.com/bitcoin-price-index>.

²⁹ Server investing.com uvádí ke dni 1. září 2021 celkem 5 971 existujících kryptoměn, kdežto server coinmarketcap.com uvádí ke stejnému dni 11 532 existujících kryptoměn. Tak markantní rozdíl v číslech je způsoben odlišnými kritérii, které aplikují jednotlivé servery nebo burzy při posuzování té které kryptoměny.

³⁰ Podle serveru <https://coinmarketcap.com/charts/> je k 30. srpnu 2021 převaha Bitcoinu na trhu lehce přes 43 %.

³¹ *What is open-source software?* [online]. opensource.com [cit. 14. července 2021] Dostupné z: <https://opensource.com/resources/what-open-source>.

mnozí tvůrci použili jeho zdrojové kódy či se jimi alespoň inspirovali a vytvořili vlastní virtuální měny. Příkladem lze uvést Litecoin³² nebo Bitcoin Cash³³.

1.2.2 Peer-to-peer

V souvislosti s virtuálními měnami se často skloňuje výraz, že jsou decentralizované. Co si pod tím ale lze představit? Kdo tedy zajišťuje plynulý chod sítě? Jednotlivé počítače, které jsou do této sítě zapojeny, fungují jako samostatné a rovnocenné uzly. Neexistuje žádný centrální server ani autorita, která by spravovala chod sítě. O to se rovnocenně stará každý jednotlivý uživatel (uzel), který komunikuje s jiným rovnocenným uzlem v rámci sítě bez toho, aby k tomu bylo potřeba serveru, tedy peer-to-peer³⁴ čili struktura klient-klient. Výhodou je pravidlo, že čím více uživatelů (uzlů) se v síti nachází, tím stoupá i efektivita celé sítě.³⁵

1.2.3 Technologie distribuované účetní knihy (Distributed Ledger Technology)

Technologie distribuované účetní knihy³⁶ je dozajista méně známý pojem než blockchain. Přitom se jedná o jeho nadřazenou kategorii. DLT byla uvedena do praxe se vznikem Bitcoinu a vázala se původně na blockchain. Ovšem DLT ani blockchain se nepojí pouze s Bitcoinem, dokonce nemusí souviset ani s virtuálními aktivy. Technologie DLT je způsobilá obstát sama o sobě a v současné době je podrobena nejrozsáhlejšímu zkoumání o možnostech využití mimo virtuální měny.

Podstata DLT tkví v tom, že se jedná o: „*distribuovanou počítačovou síť, která umožňuje uživatelům (uzlům) odeslat, ověřit a uložit data do databáze (distribuované účetní knihy), která je šířena, synchronizována a udržována úplně nebo částečně uzly bez potřeby prostředníka.*“³⁷

V podstatě slouží jako veřejná účetní kniha (digitální databáze), jež je nezměnitelná a poskytuje tak virtuálním měnám transparentnost transakcí. Díky kryptografickému

³² HOUBEN, Robby, SNYERS, Alexander. *Cryptocurrencies and blockchain. Study for the Special Committee on Financial Crimes, Tax Evasion and Tax Avoidance* [online]. Brussels: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2018. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf>, s. 37-38.

³³ Tamtéž, s. 36-37.

³⁴ Dále jen „P2P“.

³⁵ STROUKAL, SKALICKÝ: *Bitcoin a jiné...*, s. 24.

³⁶ Též někdy jako technologie sdíleného registru či databáze. Dále jen „DLT“.

³⁷ World Bank Group. *Distributed Ledger Technology & Secured Transactions: Legal, Regulatory and Technological Perspectives - Guidance Notes Series* [online]. Washington DC: World Bank Publications, 2020. Dostupné z: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/541741588053800973/pdf/Distributed-Ledger-Technology-and-Secured-Transactions-Framework.pdf>, s. 4.

zabezpečení nabízí také záruku bezpečnosti dat. V neposlední řadě v ní probíhá ověřování transakcí.³⁸

Zjednodušeně řečeno si lze představit síť samostatných počítačů (uzlů), ve které každý počítač udržuje databázi synchronizovanou v identické podobě jako jiný jemu rovnocenný počítač. I kdyby se část počítačů např. důsledkem výpadku sítě odpojila, knize se nic nestane, protože existuje v rámci všech ostatních uzlů ve stejné funkční podobě.

DLT vznikla původně v podobě blockchain, ale časem vývojáři vytvořili i odlišné typy. Blockchain využívá datovou strukturu v podobě navazujících bloků, jak bude vysvětleno v následující podkapitole. Ostatní typy distribuované účetní knihy toto paradigma opouští a místo bloků využívají tzv. směrovaný acyklický graf (*directed acyclic graph*). Nová data nejsou řazena do bloků, ale jsou kryptograficky přiřazena k jiným datům. To se může dít jak v menších skupinách tak individuálně. Takto řazená data vytvoří nelineární soustavu s vícenásobnou i paralelní strukturou dat. Výhodou je vyšší efektivita zadávání a ověřování velkého množství dat.³⁹

1.2.4 Blockchain (bločinka)

Jak jsem již zmiňovala, blockchain je původním typem DLT. Stále se jedná o decentralizovanou digitální databázi, oproti jiným typům DLT se liší datovou strukturou. Už podle názvu můžeme odvodit, že se jedná doslova o řetězec bloků. Údaje o transakcích jsou řazeny do bloků postupně jdoucích za sebou. Každý blok je na ten předcházející napojen pomocí tzv. haše (*hash*) předchozího bloku, a tím je zaručena ona posloupnost a nezměnitelnost. Hash je zjednodušeně řečeno identifikátor daného bloku. Pomocí kryptografie a příslušných matematických funkcí je vytvořeno unikátní číslo, které označuje konkrétní blok.

1.2.5 Konsensus v rámci sítě

Ať už se jedná o blockchain nebo jiný typ DLT, jejich klíčovou vlastností je P2P synchronizace. Ta umožňuje, aby veškerá data v databázi byla shodná pro všechny uzly sítě. Pokud ale dojde k vložení nové transakce jedním uzlem, ostatní uzly sítě musí tuto transakci rovněž synchronizovat či dokonce schválit, aby měla databáze stále shodnou podobu.⁴⁰ Zároveň tvůrce nového zápisu v knize musí předložit ostatním uzlům určitý důkaz o tom, že zápis proběhl podle pravidel dané sítě.⁴¹ Existuje několik možností dosahování konsensu. Tyto

³⁸ World Bank Group: *Distributed Ledger Technology & Secured Transactions...*, s. 14.

³⁹ Tamtéž, s. 13.

⁴⁰ Tamtéž, s. 17.

⁴¹ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 20.

možnosti a nastavení pak mají vliv například na to, zda se jedná o virtuální měnu, kterou lze tzv. těžít či nikoliv.⁴²

Základním způsobem, jež byl představen světu ještě před Bitcoinem, je tzv. důkaz prací (*proof of work*). Bitcoin využívá právě tohoto algoritmu.⁴³ V souvislosti s Bitcoinem se však často hovoří o těžbě a těžařích. Jsou to právě tyto pojmy, které souvisí s dosahováním konsensu v rámci bitcoinové účetní knihy. Důkaz prací totiž vyžaduje od tvůrců nových bloků (těžařů) v blockchainu Bitcoinu množství provedené práce, která spočívá v řešení komplikovaných matematických úloh.⁴⁴ Za vyřešení úlohy a vytvoření nového bloku (v případě Bitcoinu) těžař získá odměnu (těžba).⁴⁵ Problémem tohoto typu dosahování konsensu jsou požadavky na výpočetní techniku a množství spotřebované energie⁴⁶, což bývá často předmětem kritiky.⁴⁷

Alternativou je důkaz podílem (*proof of stake*). Ten spočívá v právu uzlů s většinovým podílem vytvářet nové zápisy do knihy. V případě virtuálních měn s datovou strukturou blockchain to pak vypadá tak, že vlastníci největšího množství dané měny mohou vytvářet nové bloky a v rámci nich ověřovat transakce. Zde se již nepoužívá termínu těžba, ale ražení či slévání.⁴⁸ Důkaz podílem je také energeticky mnohem šetrnější, protože nevyžaduje tak náročné hardwarové požadavky, a proto je přijímán jako ekologičtější varianta.⁴⁹ Důkazu podílem využívá například Peercoin.⁵⁰

Existují i další způsoby dosahování konsensu, ty jsou však ale odvozeny od důkazu prací a důkazu podílem, není nutné tedy zabíhat do tak technických podrobností.⁵¹

1.2.6 Transakce

Pro potenciální uživatele virtuálních měn jsou stěžejní transakce a postup, který uživatel potřebuje k tomu, aby transakce byla úspěšně provedena. Šifrování hraje zásadní roli v oblasti virtuálních měn, proto se výrazně projevuje i při transakcích. Transakce standardně⁵² vyžadují dvojí klíč a to soukromý a veřejný. Veřejný klíč je kryptograficky odvozen od jednoho klíče soukromého a je sdílen veřejně uživatelům dané sítě. Soukromý klíč je kryptograficky

⁴² V případě zájmu odkazují na velice podrobnou kapitolu o dosahování konsensu v publikaci LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 20-50.

⁴³ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 23.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž, s. 22.

⁴⁶ Například University of Cambridge vytvořila vlastní ukazatel spotřeby elektrické energie bitcoinovou sítí, tzv. *Cambridge Bitcoin Electricity Consumption Index*, který lze v živém čase sledovat na serveru cbeci.org.

⁴⁷ CRIDDLE, Cristina. *Bitcoin consumes 'more electricity than Argentina'* [online]. bbc.com, 10. února 2021 [cit. 20. července 2021]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/technology-56012952>.

⁴⁸ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 32.

⁴⁹ Tamtéž, s. 33.

⁵⁰ World Bank Group: *Distributed Ledger Technology & Secured Transactions...*, s. 18.

⁵¹ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 20.

⁵² Klíčů však mohou vyžadovat i více, záleží na nastavení konkrétního systému.

vytvořené náhodné číslo, které zná pouze konkrétní uživatel.⁵³ Pokud by došlo k tomu, že uživatel soukromý klíč ztratí či zapomene, nelze jej nijak obnovit a přístup k měně je mu nadobro odepřen.⁵⁴ K úspěšnému provedení transakce je třeba, aby uživatel použil jak svůj soukromý klíč tak klíč veřejný.

Pro transakce je důležitá i adresa. Jedná se o kryptograficky vytvořené číslo, které identifikuje uživatele podobně jako bankovní účet identifikuje majitele účtu. Nemusí nutně být stejná pro každou transakci. Například v případě Bitcoinu lze jednoduše tvořit nové adresy, neboť jde o použití kryptografických funkcí na číslo veřejného klíče. Tento postup zvyšuje anonymitu transakcí, i přesto nelze hovořit o úplné anonymitě, protože v blockchainu Bitcoinu lze dohledat jakoukoli provedenou transakci.⁵⁵

Stejně jako v běžném bankovníctví i v případě virtuálních měn se setkáváme s transakčními poplatky. Ty nejsou předem jednotně definované, ale závisí na pravidlech v rámci dané virtuální měny. Dokonce i v rámci jedné měny nemusí být (a často nejsou) jednotně určeny. Uživatel pak může určit transakční poplatek sám s tím, že platí jednoduché pravidlo: čím vyšší poplatek, tím rychleji dojde ke zpracování transakce.⁵⁶

1.2.7 Peněženky

Fiat měnu běžně ukládáme v peněženkách v hotovosti či na bankovních účtech nebo k ní máme přístup skrze platební karty. V případě virtuálních měn existuje také několik způsobů, jak je lze uchovávat. Již byl zmíněn např. český Trezor, což je hardwarová peněženka. Kromě ní však lze virtuální měny uchovávat i v rámci softwarových peněženek. Další velmi oblíbenou možností jsou webové peněženky či peněženky v rámci mobilních aplikací.⁵⁷ V neposlední řadě lze vytvořit například Bitcoinovou papírovou peněženku pomocí provozovatele, který převede dané adresy do bankovky s QR kódy, kterou lze vytisknout.⁵⁸

Hardwarová peněženka představuje nejbezpečnější způsob jak uložit virtuální měnu. Je v podstatě nenapadnutelná hackery, protože soukromé klíče k jednotkám měny jsou uloženy pouze v hardwarové peněžence a nikdy se nedostanou ven, mimo tuto peněženku (např. do

⁵³ World Bank Group. *Distributed Ledger Technology (DLT) and Blockchain* [online]. Washington DC: World Bank Publications, 2017. Dostupné z: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/177911513714062215/pdf/122140-WP-PUBLIC-Distributed-Ledger-Technology-and-Blockchain-Fintech-Notes.pdf>, s. 8.

⁵⁴ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 9.

⁵⁵ STROUKAL, SKALICKÝ: *Bitcoin a jiné...*, s. 38.

⁵⁶ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 10.

⁵⁷ STROUKAL, SKALICKÝ: *Bitcoin a jiné...*, s. 68.

⁵⁸ Tamtéž, s. 91-92.

počítače). Tím pádem se hodí pro držení velkého množství měny. Její stabilita ale znamená zároveň určitou rigiditu, a proto není vhodná pro běžné transakce.⁵⁹

Softwarové peněženky představují počítačový program, který je navržený tak, aby s přístupem na internet sloužil jako úložiště, a aby pomocí něho šly jednoduše provádět i transakce. Tento program si uživatel stáhne do počítače a používá ho v prostředí svého operačního systému.⁶⁰

Webové peněženky a mobilní aplikace jsou v dnešní době zřejmě nejrozšířenější variantou. Jsou uživatelsky přívětivé, rychlé a většinou je pomocí nich zajištěn i přístup na burzu či směnárnu. Hodí se na efektivní transfery měny či sledování aktuálního vývoje kurzu. Nebezpečí spočívá v tom, že ve skutečnosti je virtuální měna uložena u provozovatele webové peněženky. Jinými slovy, virtuální měna je uložena u třetí strany, a ačkoli jste právoplatnými vlastníky v případě napadení webové peněženky hackery nebo chyby systému o měnu jednoduše přijdete.⁶¹

Lze shrnout, že uživatelé mají na výběr z několika možností, které skýtají jak pozitiva tak i negativa. Pak je pouze na konkrétním uživateli, kterou variantu zvolí a ponese riziko za její zvolení.

1.2.8 Anonymita virtuálních měn

Veřejnost si oblíbila tvrzení, že virtuální měny jsou anonymní a identitu uživatelů nelze dohledat. To není tak úplně pravda, přesto v celém spektru virtuálních měn nalezneme měny, které si na povinné anonymitě zakládají (např. Monero).⁶² Častější jsou ale pseudoanonymní měny (např. Bitcoin).⁶³ V případě pseudoanonymních měn dochází k tomu, že při větším množství transakcí provedených z téže adresy lze identifikovat a přiřadit transakce k této jedné adrese. Platí, že: *„Každá pseudoidentita odpovídá jedné identitě z reálného světa. Nicméně jedna identita z reálného světa může mít mnoho pseudoidentit.“*⁶⁴

Anonymitu však může velmi razantně ovlivnit právní úprava pro burzy a směnárny virtuálních měn. Běžný uživatel logicky využije služeb takové směnárny, protože jsou uživatelsky nejpříznivější. Tím pádem je nucen k odkrytí své totožnosti pro přístup k dané směnárně či burze. Požadavky se liší dle právních úpravy jednotlivých zemí. Osobně jsem se

⁵⁹ Tamtéž, s. 88-91.

⁶⁰ Tamtéž, s. 69-71.

⁶¹ Tamtéž, s. 71-74.

⁶² LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 64-65.

⁶³ Tamtéž, s. 57.

⁶⁴ Tamtéž.

setkala s ověřením totožnosti pomocí fotokopie dokladu, nahráním fotoportrétu, potvrzením podoby pomocí webkamery a uvedením adresy.

Z toho plyne, že i kdyby uživatel chtěl provádět transakce například s plně anonymní virtuální měnou Monero, v okamžiku, kdy bude chtít Monero směnit za fiat měnu pomocí směnárny, bude muset projít ověřovacím procesem. Je nutno říci, že existují metody a technologie, díky kterým lze toto obejít a anonymitu si uchovat nebo alespoň ztížit vypátrání identity. To se ale pochopitelně týká případů, kdy nedochází k využití služeb směnárny nebo burzy s virtuálními měnami.⁶⁵

1.2.9 Prvotní nabídka mincí (Initial Coin Offering)

Při vytváření nové virtuální měny musí tvůrci rozhodnout o tom, jestli daná měna bude netěžitelná, standardní nebo předtěžená. Netěžitelné měny k okamžiku spuštění sítě mají k dispozici plný počet měny a nové jednotky v budoucnosti vznikají nebo nebudou. Standardní měny mají počet uvolněných jednotek ke dni spuštění rovný nule. V případě předtěžené měny došlo k uvolnění měny ještě před oficiálním veřejným spuštěním sítě.⁶⁶

Předtěžené jednotky si mohou ponechat tvůrci nebo část těchto jednotek (tokeny) mohou nabídnout veřejnosti v rámci prvotní nabídky mincí⁶⁷. Zisk z tohoto prodeje pak mohou tvůrci využít například na dokončení projektu. Princip je zde obdobný jako u veřejné nabídky akcií (*initial public offering*) v obchodním právu.⁶⁸

1.2.10 Monetární strategie měny

V zásadě jsou na výběr dvě možnosti. Buďto je počet jednotek determinovaný předem anebo je neomezený. V případě jasně určeného množství měny může dojít buďto k uvolnění najednou, anebo je uvolňování naprogramováno skrze algoritmus postupně.⁶⁹

Klasickým případem virtuální měny s předem určeným počtem jednotek a postupným uvolňováním je Bitcoin. V programu bitcoinové sítě je přesně stanoven počet všech Bitcoinů, které kdy vzniknou a lze vypočítat datum, kdy k tomu dojde. Aktuálně se tempo těžby zpomaluje, protože se dostupné zásoby zmenšují a vytěžit nové Bitcoin je tedy čím dál větší vzácnost. Poslední Bitcoin bude vytěžen v roce 2140 a konečné množství bude 21 milionů Bitcoinů.⁷⁰ Virtuální měnou s neomezeným množstvím jednotek je například Monero.⁷¹

⁶⁵ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 61-63.

⁶⁶ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, s. 23.

⁶⁷ Někdy překládané také jako „počáteční nabídka mincí“ (*initial coin offering*). Dále jen „ICO“.

⁶⁸ Tamtéž, s. 83.

⁶⁹ STROUKAL, SKALICKÝ: *Bitcoin a jiné...*, s. 143.

⁷⁰ Tamtéž, s. 36-37.

⁷¹ *About Monero* [online]. getmonero.org [cit. 30. července 2021]. Dostupné z: <https://www.getmonero.org/resources/about/>.

1.2.11 Chytré kontrakty (smart contracts)

Dle názvu by se mohlo zdát, že se jedná o jakýsi druh smlouvy v právním smyslu, ale není tomu tak. I když nutno podotknout, že to není ani vyloučeno. Chytrý kontrakt je počítačový program, který může běžet v rámci distribuované účetní knihy či blockchainu. Jedná se o systém pokynů. Ty jsou automaticky provedeny, jsou-li splněny předem determinované požadavky. Chytré kontrakty spoléhají na vysokou míru automatizace a tedy i na rychlost provádění pokynů (např. transakcí). Pochopitelně se uplatňuje P2P struktura sítě a vše je kryto složitým šifrováním.⁷²

Nejznámějším příkladem je platforma pro decentralizované aplikace Ethereum, uvnitř které se uplatňují právě chytré kontrakty. Virtuální měna Ether (ETH) a funguje jako prostředek směny v rámci platformy i navenek v běžných směnárnách virtuálních měn.⁷³

1.2.12 Stablecoins

Základním stavebním kamenem stablecoins je efektivní spojení toho nejlepšího jak z virtuálního světa tak z toho reálného. Tedy využití technologie virtuálních měn ale se snahou navázat hodnotu stablecoins na jednu či více komodit, fiat měn či jiných virtuálních měn. Tím by dle vývojářů mělo dojít ke stabilizaci hodnoty a mělo by se tím vyloučit riziko vysoké volatility. Nejrozšířenějším stablecoinem je v současnosti Tether, který jako krycí aktivum užívá americký dolar.⁷⁴

1.2.13 Digitální měny centrálních bank (Central Bank Digital Currencies)

S příchodem technologie virtuálních měn, DLT i chytrých kontraktů se světové centrální banky začaly o tyto technologie zajímat a zkoumat jejich využití i pro jiné účely. Tak se zrodila myšlenka vlastní digitální měny, která by byla provozována centrální bankou⁷⁵. Technologie virtuálních měn nabízí možnost modernizace platebního systému, co se týče rychlosti a celkové digitalizace.⁷⁶

Je nutné však tyto projekty striktně odlišovat od virtuálních měn a aktiv, protože digitální měny centrálních bank by: *„byly denominovány v oficiální měně daného státu, byly by*

⁷² World Bank Group: *Distributed Ledger Technology & Secured Transactions...*, s. 23.

⁷³ HOUBEN, SNYERS: *Cryptocurrencies and...*, s. 33-34.

⁷⁴ DERVIZ, Alexis. *Stablecoins – brána mezi světem kryptoaktiv a konvenčních aktiv?* [online]. cnb.cz, 30. února 2020 [cit. 19. října 2021]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Stablecoins-brana-mezi-svetem-kryptoaktiv-a-konvenčních-aktiv/.

⁷⁵ I když například ČNB hovoří i možnosti, že by digitální měnu neprovozovala striktně pouze centrální banka, ale na provozu by se podílely i jiné subjekty. (MOLNÁR, Vojtěch. *Digitální měny centrálních bank (CBDC)* [online]. cnb.cz, 16. prosince 2020 [cit. 30. července 2021]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Digitalni-meny-centralnich-bank-CBDC/).

⁷⁶ Tamtéž.

*zákonným platidlem a byly by směnitelné za jiné formy peněz (hotovost, bankovní depozita) v poměru jedna ku jedné.*⁷⁷

1.3 Shrnutí

Tuto kapitolu provázelo vysvětlení několika důležitých pojmů, se kterými bude v práci dále pracováno. Proto je také v kapitole pečlivě rozebrán historický vývoj. Pro hlubší pochopení souvislostí je zahrnut i výklad praktického fungování virtuálních měn a souvisejících aktiv. V rámci exkurzu je letmo zmíněna i technická stránka fenoménu pro získání celistvého přehledu o virtuálních měnách a aktivech.

⁷⁷ Tamtéž.

2 Vývoj definice virtuální měny a souvisejících pojmů

Definice virtuální měny se pochopitelně vyvíjela s tím, jak se vyvíjely i samotné virtuální měny. Definovat je obecnou všezahrnující definicí je podle mého názoru nemožné. I ta nejnovější a nejpropracovanější definice na poli teorie je v reálném světě virtuálních měn zastaralou, protože tempo vývoje je mnohem rychlejší a inovativnější než jakýkoliv pokus o definici. Proto se v průřezu let způsob, jakým popisujeme virtuální měny a virtuální aktiva velmi měnil.

Správně definovat pojem je pro právo naprosto nezbytné. Zamýšlená regulace bude efektivně dopadat pouze na legálně vymezené pojmy, a pokud definice není přesná, přistupuje se k rozšiřování dosahu takové regulace pomocí výkladu nebo analogie. To komplikuje práci zákonodárcům a také to ohrožuje právní jistotu, srozumitelnost a předvídatelnost právních předpisů. Dále přesnou regulaci ztěžuje globální charakter tohoto fenoménu, který v ideálním případě vyžaduje jednotnou terminologii. To je značně utopická myšlenka, a proto se i dnes setkáváme s naprosto nesourodým vymezením virtuálních měn.

2.1 Počátky

Prvním oficiálním pokusem definovat tento fenomén bylo vyjádření Evropské Centrální Banky (*European Central Bank*)⁷⁸ *Virtual Currency Schemes* v říjnu 2012. Tehdejší představa pojmu virtuální měny byla, že: „*virtuální měna je typ neregulovaných digitálních peněz, které jsou vydávány a obvykle spravovány svými vývojáři a užívány a akceptovány mezi členy specifické virtuální komunity*“.⁷⁹ Dále ECB dělila virtuální měny na tři různé odnože. První odnož se týkala virtuálních měn, které jsou pouze součástí online herních světů, a tudíž nemají napojení na běžnou ekonomiku. Druhou odnoží jsou pak měny, které napojení na reálnou ekonomiku mají, ale toto napojení je pouze jednosměrné. Lze tedy fiat měnu směnit za virtuální ale naopak už nikoliv. Třetí odnoží jsou dle ECB virtuální měny, které lze směnit s fiat měnou oboustranně, tedy virtuální měny jako je Bitcoin, Litecoin a další.

⁷⁸ Jedná se o orgán Evropské unie, zároveň je centrální bankou pro země podílející se na eurozóně. Hlavními úkoly je dohled nad cenovou stabilitou v rámci Společenství, bankovní dohled, koordinace v oblasti vydávání eurobankovek a další. Dále jen „ECB“. (*Všeobecné informace* [online]. ecb.europa.eu [cit. 30. července 2021]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.cs.html>).

⁷⁹ European Central Bank. *Virtual Currency Schemes* [online]. Frankfurt am Main, 2012. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf?941883c8460133b7758f498192a3ed9e>.

Velmi obdobný přístup zpočátku zvolil i Evropský orgán pro bankovníctví (*European Banking Authority*)⁸⁰ ve varování pro spotřebitele v prosinci 2013. Podle tohoto varování je virtuální měna: „*typ neregulovaných digitálních peněz, které nevydává ani negarantuje žádná centrální banka, a které lze využívat jako platební prostředek*“.⁸¹

V České republice se prvního uceleného vyjádření ohledně povahy virtuálních měn ujala Česká národní banka ve svém stanovisku z února 2014. V tomto stanovisku sice přímo nedefinuje pojem virtuálních měn, ale naopak pomocí negativního výčtu utváří jakousi strukturu, čím vším virtuální měny nejsou podle českého právního řádu. Podle tohoto stanoviska tedy Bitcoin⁸² nemá charakter pohledávky, bezhotovostního peněžního prostředku, elektronických peněz, investičního nástroje nebo cenného papíru. Stejně tak nákup či prodej Bitcoinů nepředstavuje platební službu nebo bezhotovostní obchod s cizí měnou. Směna Bitcoinů za fiat měnu nepodléhá směnárenskému obchodu podle tvrzení ČNB.⁸³ Tímto stanoviskem byl dán trend vnímání virtuálních měn v českém právu.

EBA se k tématu virtuálních měn v průběhu let vyjadřuje komplexněji než ČNB a v červenci 2014 publikovala *Opinion on 'virtual currencies'*, ve které mimo jiné popisuje virtuální měny jako: „*digitální podobu hodnoty, kterou nevydává centrální banka ani veřejný orgán ani nemá nezbytně vazbu na měnu s nuceným oběhem, kterou však uznávají fyzické či právnické osoby jako platidlo, a která může být převáděna, ukládána či obchodována elektronickými prostředky*“⁸⁴.

Další organizací často se vyjadřující k problematice virtuálních měn je Finanční akční výbor (*Financial Action Task Force*)⁸⁵. Tato organizace v roce 2014 zveřejnila studii zahrnující virtuální měny, klíčové definice a potenciál i rizika spojené s legalizací výnosů z trestné

⁸⁰ Je nezávislým orgánem Evropské unie, zabývá se bezrozporností a efektivitou regulace v oblasti bankovníctví. Dále dohlíží na finanční stabilitu nebo fungování bankovního sektoru. Dále jen „EBA“. (*EBA at glance* [online]. eba.europa.eu [cit. 1. srpna 2021] Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/about-us/eba-at-a-glance>).

⁸¹ European Banking Authority. *Varování pro spotřebitele týkající se virtuálních měn* [online]. Paris, 2013. Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/598420/1144ab6b-83fb-4501-904f-6e9466864b92/EBA_2013_01030000_CS_TRA.pdf?retry=1, s. 1.

⁸² Ve stanovisku se hovoří o Bitcoinu, nikoli o virtuálních měnách obecně. Dotaz, na který ČNB odpovídala skrze toto konkrétní stanovisko, se týkal právě obchodování s Bitcoinu.

⁸³ Česká národní banka. *Obchodování s bitcoiny* [online]. Praha, 10. února 2014 [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/galleries/documents/FAQ_downloadgallery/obchodovani_s_bitcoiny.pdf.

⁸⁴ Takto přeloženou definici z anglického originálu od EBA najdeme v české verzi Usnesení Evropského Parlamentu o virtuálních měnách z roku 2016 (Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0228_CS.html).

⁸⁵ Je mezinárodní organizací spojující přes 180 jurisdikcí. Česká republika není přímo členským státem, ale podílí se prostřednictvím regionálního výboru MONEYVAL (což je regionální obdoba FATF) zřízeném při Radě Evropy. Dále jen „FATF“. (Ministerstvo financí. *Mezinárodní spolupráce a instituce* [online]. mfc.cz [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.mfc.cz/cs/archiv/agenda-financniho-analytickeho-utvaru/mezinarodni-spoluprace-a-instituce>).

činnosti a financováním terorismu.⁸⁶ V tomto dokumentu jsou virtuální měny definovány jako: „digitální podoba hodnoty, která může být digitálně obchodována a slouží jako prostředek směny a/nebo účetní jednotka a/nebo uchovatel hodnoty, ale nemá platný legální status v žádné jurisdikci. Není vydávána ani garantována žádnou jurisdikcí a výše zmíněné funkce naplňuje pouze na základě souhlasu uvnitř komunity uživatelů virtuálních měn“⁸⁷. Snad poprvé upozorňuje FATF také na rozdíl mezi pojmy virtuální měny, digitální měny a kryptoměny.

Digitální měna zahrnuje jak digitální reprezentaci virtuálních měn tak i elektronických peněz a používat ji ve spojení s virtuálními měnami tím pádem může být matoucí. Elektronické peníze jsou spojeny s fiat měnou.⁸⁸

Kryptoměny FATF rozumí podkategorií virtuálních měn. Také fungují na základě složitých matematických protokolů, jsou decentralizované a převoditelné jako virtuální měny ale s jednou podstatnou vlastností navíc – zabezpečení kryptografií. Tato kryptografie se projevuje například v nutnosti speciálního veřejného a soukromého klíče při převodu kryptoměny a současně potvrzení transakce na základě kryptografických pravidel té které konkrétní kryptoměny.⁸⁹

Na FATF studii chronologicky navazuje vyjádření Banky pro mezinárodní platby (*Bank for International Settlements*)⁹⁰ z roku 2015, které ale terminologii FATF vůbec nepřebírá, a naopak používá pojem digitální měny. BIS vnímá digitální měnu jako jmění, které ale nemá vnitřní hodnotu a je plně závislé na poptávce a nabídce trhu.⁹¹

Z toho je zřejmé, že i když v roce 2015 byly virtuální měny ještě stále v zárodku v porovnání s dnešní dobou, terminologicky nejsou sjednocené ani takové globální organizace jako FATF, BIS, EBA nebo ECB. Pomalu se také začínaly objevovat pojmy jako virtuální aktiva či kryptoaktiva, ale k plnému začlenění do definic dojde teprve o pár let později.

⁸⁶ Také známé jako praní peněz a financování terorismu z anglického *anti-money laundering/countering the financing of terrorism* (dále jen „AML/CFT“).

⁸⁷ Financial Action Task Force. *Virtual Currencies. Key Definitions and Potential AML/CFT Risks* [online]. Paris: FATF Secretariat, 2014. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>, s. 6.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž, s. 7.

⁹⁰ Spojuje 63 členů, kterými jsou centrální banky různých států a další finanční instituce. Poskytuje členům prostor pro odbornou diskusi a možnost analyzovat širokospektrální otázky v oblasti finanční stability, měnové politiky i výzkumu inovací. Dále jen „BIS“. (*About BIS – overview* [online]. bis.org [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.bis.org/about/index.htm>).

⁹¹ Bank for International Settlements. *Digital currencies* [online]. Basil: Committee on Payments and Market Infrastructures, 2015. Dostupné z: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d137.pdf>, s. 7.

2.2 České prostředí

Zajímavý je vývoj terminologie v českém prostředí. Jak již bylo zmíněno, ČNB se konkrétně k pojmu Bitcoin vyjádřila už v roce 2014. Na tomto místě je nutno zmínit rozdílný vývoj na poli terminologie, který zaujala ČNB oproti vládě České republiky.

Vláda, respektive Ministerstvo financí pomocí veřejné konzultace v roce 2018 definovalo virtuální měny a nadále pracuje spíše s tímto pojmem. Podle této veřejné konzultace jsou virtuální měny věcí v právním smyslu plnicí prostředek směny. Také popisuje některé charakteristické znaky, například že virtuální měny nejsou zákonným platidlem a další.⁹² Stejně jako FATF poukazuje na rozdíl mezi pojmem kryptoměny a virtuální měny. Nově definuje i pojem virtuálních aktiv, které se od virtuálních měn liší jejich funkcí. Nemají totiž za cíl dosáhnout funkce peněz, ale s jejich vlastnictvím je spojeno určité právo (např. na vydání zisku) a mohou se tak připodobňovat cenným papírům svou funkcí.⁹³ Studie vlády však striktně rozlišuje mezi pojmy virtuální měna a virtuální aktiva ve smyslu, že jeden pojem není podskupinou pojmu obecného.

Oproti tomu je terminologický vývoj v rámci ČNB v mnohém odlišný. Zpočátku se užívalo přímo označení Bitcoin⁹⁴, později však ČNB začala používat pojem kryptoměny.⁹⁵ Ve stanovisku z roku 2018 ČNB však uvádí: „*Tzv. převodní tokeny (angl. „exchange tokens“, někdy označované jako virtuální měny nebo kryptoměny) jsou podmnožinou tzv. krypto aktiv, přičemž jejich definičním znakem je skutečnost, že do nich nejsou vtělena práva vlastníka vůči jiné osobě, a umožňují pouze převody v rámci vlastního a případně i dalšího distribuovaného registru. Příkladem jsou bitcoiny a podobné tokeny.*“⁹⁶

Kdežto v roce 2019 se Jiří Rusnok v rozhovoru k této problematice vyjadřuje takto: „*My, komunita centrálních bankéřů ve světě, jsme se dohodli, že ani nebudeme mluvit*

⁹² Ministerstvo financí. *Veřejná konzultace – Blockchain, virtuální měny a aktiva* [online]. Praha, 2018. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/cenne-papiry/2018/verejna-konzultace-blockchain-virtualni-33613>, s. 10.

⁹³ Ministerstvo financí: *Veřejná konzultace...*, s. 10.

⁹⁴ PRŮCHA, Jaroslav, BERKA, Jan. *Je bitcoin hrozba, či „pouze“ alternativa?* [online]. cnb.cz, 25. ledna 2017 [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Je-bitcoin-hrozba-ci-pouze-alternativa/>.

⁹⁵ HAMPL, Mojmir. *Kryptoměny? Nepomáhat a nechránit* [online]. cnb.cz, 2. března 2018 [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Kryptomeny-Nepomahat-a-nechranit/>.

⁹⁶ Stanovisko ČNB. *Je k obchodování s tzv. převodními tokeny nebo k jejich směně vyžadováno oprávnění ČNB?* [online]. cnb.cz, 19. listopadu 2018 [cit. 24. října 2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/legislativni-zakladna/stanoviska-k-regulaci-financniho-trhu/RS2018-0010>.

o měnách. Hovoříme o kryptoaktivech.“⁹⁷ Dokonce ani v rámci ČNB zřejmě nepanuje shoda na tom, jak jimi vymezené pojmy užívat. To dokazuje i článek z roku 2020⁹⁸, kde autor užívá pojmu kryptoměny místo ČNB dříve stanoveného pojmu převodní tokeny. Této roztržitosti definic si všiml i Jan Lánský a v roce 2018 definoval v odborné literatuře pojem kryptoměn technicky vyčerpávající definicí.⁹⁹

V českém prostředí tedy v roce 2018 odborná veřejnost definovala kryptoměny, kdežto ČNB hovořila o převodních tokenech a Ministerstvo financí užívalo výrazu virtuální měny.

2.3 Nové trendy v terminologii

Se vzrůstající popularitou virtuálních měn a množstvím inovací, které tvůrci dennodenně představují světu, začaly být atraktivní i tokeny v rámci ICO, chytré kontrakty a aktuálně stablecoins. Tyto novinky lze jen obtížně podřadit pod už tak roztržitěnou terminologii v rámci virtuálních měn. Z toho důvodu se začínají čím dál častěji užívat pojmy jako virtuální aktiva a kryptoaktiva, které mají zahrnovat i tyto inovace.

Evropský parlament v roce 2018 vytvořil Zvláštní výbor pro finanční trestné činy, vyhýbání se daňovým povinnostem a daňové úniky (*Special Committee on financial crimes, tax evasion and tax avoidance*)¹⁰⁰. Ten nechal vypracovat rozsáhlou studii týkající se kryptoměn v souvislosti právě s finančními trestnými činy, legalizací výnosů z trestné činnosti a vyhýbání se daňovým povinnostem. Studie výstižně srovnává různé pohledy na kryptoměny a nakonec vytváří vlastní souhrnnou definici. Kryptoměna je zde vnímána jako: „*digitální reprezentace hodnoty, která má za cíl vytvořit síť klient-klient (tzv. peer-to-peer, P2P) jako alternativu k zákonnému platidlu vydávanému státní autoritou; která je vydávána jako všeobecný prostředek směny (nezávislá na jakékoli centrální bance); která je zabezpečena mechanismem kryptografie; a která může být směněna se zákonným platidlem a naopak*“¹⁰¹. Tato definice tedy zahrnuje kombinaci několika různých definic dohromady, jenže vývoj již v té době pokročil natolik, že tato definice neobstojí v čase.

⁹⁷ RUSNOK, Jiří. *Kryptoaktiva v dohledné době určité měny nenahradí (I)* [online]. cnb.cz, 23. dubna 2019 [cit. 30. července 2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Jiri-Rusnok-Kryptoaktiva-v-dohledne-dobe-urcite-meny-nenahradi-I-00001>.

⁹⁸ DERVIZ: *Stablecoins – brána mezi světem kryptoaktiv...*

⁹⁹ LÁNSKÝ: *Kryptoměny*, 2018, s. 3.

¹⁰⁰ Byl zřízen Evropským Parlamentem jako nový zvláštní výbor v reakci na nárůst kriminality v oblasti daňové trestné činnosti. Dále jen „TAX3“. (*Uvítání. Úvodní stránka. TAX3* [online]. europarl.europa.eu [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/committees/cs/archives/8/tax3/home/welcome-words>).

¹⁰¹ HOUBEN, SNYERS: *Cryptocurrencies and...*, s. 23.

Trendy zaznamenal i FATF, který v říjnu 2018 doplnil do svých Doporučení FATF¹⁰² definici pojmu virtuální aktiva a poskytovatelů služeb virtuálních aktiv. Ta definuje jako: „digitální reprezentace hodnoty, která může být digitálně obchodována nebo převáděna a může být určena jako prostředek platby nebo pro investiční účely“¹⁰³.

I EBA se přizpůsobila novým poznatkům a ve studii *Report on crypto-assets* z roku 2019 používá termín kryptoaktiva, který definuje jako typ soukromých aktiv s třemi klíčovými znaky. „Zprvée kryptoaktiva spoléhají primárně na kryptografii a technologii distribuované účetní knihy nebo na podobnou technologii jako součást vnímané nebo vnitřní hodnoty. Zadržé kryptoaktiva nejsou vydávány ani garantovány centrální bankou nebo státními orgány. A zatřetí mohou být užity jako prostředek směny a/nebo pro investiční účely a/nebo k přístupu ke zboží či službám.“¹⁰⁴

Hospodářský a měnový výbor Evropského parlamentu (*Committee on Economic and Monetary Affairs*)¹⁰⁵ v dubnu roku 2020, vydal obsáhlou studii *Crypto-assets – Key developments, regulatory concerns and responses*. Lze tedy usuzovat, že problematika kryptoaktiv v rámci Evropského parlamentu není opomenuta, ba naopak je pod stálým dohledem. I samotná studie zmiňuje potřebu neustále posunovat terminologii a reagovat na nové technologické trendy. Proto také odůvodňuje vhodnost upřednostnit širší pojem kryptoaktiva před pojmem kryptoměny.¹⁰⁶ Zároveň poukazuje na rozdílné vnímání pojmu kryptoaktiva doktrínou a právními řády.

Trefně upozorňuje na užívání pojmu převodní tokeny (*exchange tokens*) nebo platební tokeny (*currency tokens*). Podle ECON používání těchto výrazů může být zavádějící a nepřesné.¹⁰⁷ Osobně se kloním ke stejnému názoru a domnívám se, že užívání výrazu převodní tokeny je způsobeno zejména snahou vyhnout se slovu „měna“ v souvislosti s virtuálními měnami, a to z důvodu zlehčování fenoménu virtuálních měn a jeho dopadu na reálnou ekonomiku. Jsem si vědoma toho, že právní význam pojmu měna je odlišný. Měnou

¹⁰² FATF Recommendations. *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation* [online]. Paris: FATF Secretariat, 2012-2020. Dostupné z: www.fatf-gafi.org/recommendations.html.

¹⁰³ Tamtéž, s. 131.

¹⁰⁴ European Banking Authority. *Report with advice for the European Commission on crypto-assets* [online]. Paříž, 2019. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/eba-reports-on-crypto-assets>, s. 10-11.

¹⁰⁵ Je výborem na půdě Evropského Parlamentu, do jehož působnosti patří právní regulace týkající se daní, hospodářská a měnová politika nebo volný pohyb kapitálu. Dále jen „ECON“. (*Jednací řád Evropského parlamentu*). Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/lastrules/ANN-06_CS.html?redirect.

¹⁰⁶ HOUBEN, Rubby, SNYERS, Alexander. *Crypto-assets – Key developments, regulatory concerns and responses. Study for the Committee on Economic and Monetary Affairs* [online]. Luxembourg: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2020. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU\(2020\)648779_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU(2020)648779_EN.pdf), s. 8.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 18.

finanční právo rozumí peníze, které jsou uznány a upraveny nějakou autoritou.¹⁰⁸ Přesto se domnívám, že pro právo je důležité se přizpůsobovat době, a že nebude dlouho trvat a pojem měna budeme možná chápat v jiném právním významu než doposud. Důkazem toho může být nedávný experiment na El Salvadoru, kde přijali Bitcoin jako zákonné platidlo.¹⁰⁹

2.4 Shrnutí

Kapitola cílila na znázornění toho, jak je terminologicky náročné virtuální měny a aktiva vůbec definovat. Zákonodárci a regulátoři tak řeší nesmírně zapeklitý úkol, jak správně nastavit základní pojmy pro eventuální regulaci.

V současnosti se zdá, že trend ve vývoji terminologie spíše k užívání pojmů virtuální aktiva (nebo užšího pojmu kryptoaktiva) jak v odborné literatuře, tak ve studiích vydávaných mezinárodními organizacemi či jinými orgány. Definice podle Doporučení FATF se zdá být souhrnnou a lze ji označit za zdroj inspirace. Virtuální aktiva představují: „*digitální reprezentaci hodnoty, která může být digitálně obchodována nebo převáděna a může být určena jako prostředek platby nebo pro investiční účely*“¹¹⁰. Takto pojatá definice zahrnuje téměř všechny dostupné varianty virtuálních aktiv. Jenže se nabízí otázka, zda není souhrnná definice až příliš široká a vágní. Určit hranici mezi nadbytečnou konkrétností a nežádoucí vágností je v případě virtuálních aktiv extrémně složité.

Terminologický vývoj pokračuje dál a jak bude rozebráno v následujících kapitolách, někteří zákonodárci se rozhodli pro úplně jiné pojmy, než o jakých jsem se doposud zmiňovala. Jsem toho názoru, že pojem virtuální měny je více zaužívaný a lépe představitelnější, proto budu užívat výrazu virtuální měny ve smyslu výšece virtuálních aktiv. Virtuálními měnami v tomto smyslu budu rozumět ta virtuální aktiva, která mají nahrazovat funkci peněz a sloužit jako platební či směnný prostředek, tedy například Bitcoin nebo Litecoin. Naopak do tohoto výrazu nelze začlenit tokeny při prvotní nabídce měny, protože ty zásadně nemají za cíl nahradit funkci peněz, ale jejich vlastnictví je typicky spojeno s určitým právem.¹¹¹ Virtuální aktiva tedy budou nadřazenou kategorií, která obsahuje jak virtuální měny v tom klasickém pojetí tak ostatní tokeny.

¹⁰⁸ PAPOUŠKOVÁ, Zdenka, ŘEZNÍČKOVÁ, Kristýna. *Peníze v právu a ekonomice*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015, s. 2-3.

¹⁰⁹ FRANKEL, Jeffrey. *El Salvador's adoption of bitcoin as legal tender is pure folly* [online]. theguardian.com, 24. září 2021 [cit. 8. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2021/sep/24/el-salvador-adoption-of-bitcoin-as-legal-tender-is-pure-folly>.

¹¹⁰ FATF Recommendations: *International Standards...*, s. 131.

¹¹¹ Ministerstvo financí: *Veřejná konzultace...*, s. 10.

3 Platná a účinná regulace na úrovni Evropské unie

V této kapitole se budu zabývat aktuálním stavem regulace týkající se virtuálních aktiv na úrovni Evropské unie. Tato kapitola rozvíjí názvosloví a ukazuje praktickou aplikaci teoretických poznatků z předešlých kapitol v legislativní praxi Evropské unie.

Úprava virtuálních aktiv se v současné době týká především oblasti AML/CFT, potažmo oblasti zdanění. I když jsou daně většinou monopolem státu, v prostředí Evropské unie se uplatňuje harmonizační politika v rámci daňových soustav členských států. Extrémní rozdíly v daních členských států by totiž bránily dosažení jednotného evropského trhu.¹¹²

V této práci se však zaměřím na účinnou úpravu AML/CFT a daňovou úpravu zde rozebírat nebudu. Důraz bych chtěla věnovat na druhou část kapitoly, která se bude zabývat problematikou aplikace vybraných směrnic na virtuální aktiva.

3.1 Boj proti praní peněz a financování terorismu

Aktuálně se na virtuální měny výslovně vztahuje pouze směrnice (EU) 2018/843¹¹³ a směrnice (EU) 2018/1673¹¹⁴. První směrnice se týká boje proti praní peněz a financování terorismu. Druhá se věnuje odpovídajícímu trestněprávnímu postihu z takové trestné činnosti. Jelikož se jedná o směrnice, nemají přímý účinek a jednotlivé členské státy musí přijmout příslušnou vnitrostátní úpravu.¹¹⁵

Směrnice AML5 novelizuje předchozí úpravu a rozšiřuje působnost směrnice (EU) 2015/849¹¹⁶ tak, že do čl. 2 odst. 3 přidává písmena g) a h), díky kterým směrnice dopadá i na „g) poskytovatele směnářských služeb mezi virtuálními měnami a měnami s nuceným oběhem“ a „h) poskytovatele virtuálních peněženek“.

Novelizační směrnice AML5 zakotvuje i definice výše zmíněných pojmů. Článek 3 tak obsahuje dva nové odstavce, a to že pro účely směrnice AML4 se rozumí: „18) „virtuálními měnami“ digitální reprezentace hodnoty, která není vydána či garantována centrální bankou

¹¹² ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii*. 6. vydání. Praha: Linde, 2013, s. 25.

¹¹³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 156, 19. června 2018, s. 43—74. (Dále jen „směrnice AML5“).

¹¹⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 284, 12. listopadu 2018, s. 22—30.

¹¹⁵ VANČUROVÁ, Alena a kol. *Daňový systém ČR 2020*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 58.

¹¹⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 141, 5. června 2015, s. 73—117. (Dále jen „směrnice AML4“).

ani orgánem veřejné moci, není nutně spojena se zákonně stanovenou měnou a nemá právní status měny či peněz, je však fyzickými nebo právníckými osobami přijímána jako prostředek směny a může být elektronicky převáděna, uchovávána a obchodována;“ a dále: „19) „poskytovatelem virtuální peněženky“ subjekt poskytující služby, jejichž cílem je ochraňovat jménem klientů soukromé šifrovací klíče za účelem držení, uchovávání a převodu virtuálních měn.“

Dále nalezneme v novelizovaném čl. 47 odst. 1, že poskytovatelé směnářských služeb mezi virtuálními měnami a měnami s nuceným oběhem i poskytovatelé virtuálních peněženek musí být registrováni v členském státě.

Rozšířením působnosti AML směrnic i na poskytovatele virtuálních peněženek a směnářských služeb se rázem tito poskytovatelé dostali pod přísnou regulaci, která jim stanovuje například povinnost provádění identifikačních kontrol svých klientů.¹¹⁷

Lze tedy vyvodit, že v rámci EU bylo dosud prioritou zajištění účinného AML/CFT boje a souvisejícího trestněprávního postihu. Myslím si, že to souvisí zejména s rozsáhlou novelizací AML úpravy, ke které došlo právě prostřednictvím směrnice AML5. Tato směrnice přinesla řadu nových institutů nesouvisejících přímo s virtuálními měnami, ať už jde třeba o často zmiňovanou evidenci skutečných majitelů¹¹⁸ nebo o větší transparentnost transakcí.

V době tak rozsáhlých novelizací pak bylo z mého pohledu vcelku elegantním řešením, jak uklidnit veřejnost před obavami z rozrůstajícího se fenoménu virtuálních měn, nenápadně vložit ustanovení rozšiřující působnost AML směrnic i na virtuální měny. Záměr je to šlechetný, ale aplikace může působit problémy. To zejména proto, že stávající definice v AML směrnicích nejsou dostačující. Pokud srovnáme účinné znění AML směrnic a definiční vymezení virtuálních měn, tak je vnímáme např. podle Doporučení FATF, vyjádření ECON či EBA, dojdeme k závěru, že úprava v AML směrnicích je zastaralá.

Praktické uplatnění pravidel tak nemůže dosáhnout zamýšleného dosahu. To je způsobeno i roztržitostí vnitrostátních úprav, které byly přijaty na základě novelizace AML směrnic. A to zde hovoříme pouze o úpravě AML/CFT čili o velmi specifikované skupině případů.

3.2 Vybrané související předpisy

Jak již bylo naznačeno na začátku kapitoly, můžeme uvažovat o použití i dalších unijních předpisů na některá virtuální aktiva. Výslovně se na ně sice nevztahují, ale v dnešní

¹¹⁷ Pravidlo KYC (*know your customer*), viz kapitola II směrnice AML4, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁸ Kapitola III, tamtéž.

době, kdy je trh s aktivy velmi rozmanitý, může dojít k podřazení konkrétního virtuálního aktiva i pod další předpisy. Těm se budu nyní věnovat.

3.2.1 Směrnice o trzích finančních nástrojů

Směrnice 2014/65/EU¹¹⁹ je pravděpodobně jednou z nejčastěji spojovaných směrnic s virtuálními aktivy, která však jejich výslovnou úpravu neobsahuje. Důvodem, proč můžeme uvažovat o použití směrnice MiFID II, je již zmiňovaná rozmanitost virtuálních aktiv. Některé z nich totiž mohou naplnit definici finančního nástroje podle směrnice MiFID II a tím pádem se dostat pod její regulační rámec. Článek 4 odst. 1 bod 15) směrnice MiFID II odkazuje na přílohu č. 1 oddíl C, kde je výčet finančních nástrojů. Virtuálních aktiv se týkají především pojmy převoditelného cenného papíru (*transferable securities*), nástroje peněžního trhu (*money-market instruments*) a podílové jednotky subjektů kolektivního investování (*units in collective investment undertakings*).¹²⁰ Problémem však zůstává roztržštěnost vnitrostátních úprav implementující směrnici MiFID II.

Této problematice si všiml Evropský orgán pro cenné papíry a trhy¹²¹, a proto provedl anketní výzkum mezi členskými státy Unie ohledně kategorizace šesti příkladů kryptoaktiva jako finančního nástroje.¹²² Zároveň s tím byla vydána publikace *Advice: Initial Coin Offerings and Crypto-Assets*¹²³, která doplňuje daný výzkum. V těchto dvou dokumentech ESMA rozebírá jednotlivé přístupy národních autorit v hodnocení, zda konkrétní kryptoaktivum splňuje definiční požadavky směrnice MiFID II.

Závěry se velmi různí, a to jednak v závislosti na odlišnost vnitrostátních úprav¹²⁴, tak ad hoc dle jednotlivých kryptoaktiv. Příkladem lze zmínit už jen základní chápání pojmu cenné papíry (*securities*). Dotázané národní autority ze šesti příkladů kryptoaktiv odpověděly většinou, že ve třech případech by podřadily kryptoaktiva pod pojem cenného papíru, ve dvou

¹¹⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 173, 12.6.2014, s. 349–496. Dále jen „MiFID II“.

¹²⁰ Na tomto místě je vhodné uvést, že v českém právním řádu byla směrnice MiFID II transponována pomocí zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů. (Dále jen „ZPKT“), který pracuje s jinak přeloženými pojmy než české znění směrnice MiFID II. Místo finančních nástrojů používá ZPKT pojem investiční nástroje, místo převoditelné cenné papíry používá investiční cenné papíry.

¹²¹ *European Securities and Markets Authority*. Je nezávislým orgánem v rámci EU, jehož oblastí je stabilita finančních trhů, jejich fungování a ochrana investorů. Dále jen „ESMA“. (*ESMA* [online]. european-union.europa.eu [cit. 10. října 2021]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_cs.)

¹²² European Securities and Markets Authority. *Annex 1. Legal qualification of crypto-assets – survey to NCAs* [online]. Paris, 2019. Dostupné z: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1384_annex.pdf.

¹²³ European Securities and Markets Authority. *Advice. Initial Coin Offerings and Crypto-Assets* [online]. Paris, 2019. Dostupné z: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf.

¹²⁴ Problematiku českého vnímání této úpravy rozeberu dále v kapitole věnující se českému právnímu řádu.

případech byly nerozhodní a v jednom případě většinově tvrdily, že se o cenný papír ve smyslu směrnice MiFID II nejedná.¹²⁵

Dalším trefným příkladem je skutečnost, zda pro termín převoditelné cenné papíry stanovují vnitrostátní předpisy ještě doplňující kritéria či nikoliv. Výsledek bylo 16 odpovědí autorit, že žádná další kritéria jejich řady již neupravují a 12 řádů má naopak doplňující úpravu.¹²⁶

Již na základě těchto dvou příkladů odpovědí si lze udělat představu o tom, jak moc se vnitrostátní úprava ale i výklad unijního práva liší. Pokud k tomu přidáme technologickou složitost virtuálních aktiv a fakt, že každé virtuální aktivum může být drasticky rozdílné od jiného, vzniká opravdu složitá situace, kdy stěží můžeme hovořit o právní jistotě a předvídatelnosti právní regulace. Nelze vinit zákonodárce, protože úprava směrnice MiFID II není stavěna na technologii virtuálních aktiv. To je vyjádřeno mimo jiné i ve studii pro Evropský parlament.¹²⁷

Vzniká tím však prakticky velmi významná otázka. Jak tedy kvalifikovat virtuální aktiva, která mohou naplnit definici finančního nástroje dle směrnice MiFID II? A poté zejména jak vůbec aplikovat pravidla směrnice MiFID II, když technologie virtuálních aktiv vůbec neodpovídá předpokládaným požadavkům směrnice MiFID II?¹²⁸ To se stává ještě složitějším problémem, když přihlédneme k rozdílným vnitrostátním přístupům. Je tak velmi pravděpodobné, že zatímco jedna národní autorita si dané kryptoaktivum bude vykládat například jako převoditelný cenný papír a tím pádem bude požadovat aplikaci pravidel dle směrnice MiFID II. Jiná národní autorita může stejný případ zodpovědět přesně opačně a poskytovatel služeb se bude muset řídit několika protichůdnými názory, pokud bude chtít provozovat zamýšlenou činnost v několika členských státech. Což při přeshraniční povaze virtuálních aktiv bude pravděpodobný scénář.

Dotázané národní autority uvedly, že by uvítaly změnu regulace finančních nástrojů. Většinově se vyjádřily, že řešením by bylo přizpůsobení aktuálního právního rámce tedy směrnice MiFID II tak, aby lépe odpovídala technologii virtuálních aktiv.¹²⁹ Někteří navrhují zavedení nového typu finančního nástroje, ale tento přístup nebyl v rámci výzkumu příliš zastávanou variantou. Jako důvod uvádí obavu z ještě většího zmatku v kategoriích stávajících

¹²⁵ European Securities and Markets Authority: *Annex...*, bod 19.

¹²⁶ Tamtéž, bod 24.

¹²⁷ HOUBEN, SNYERS: *Crypto-assets...*, s. 58.

¹²⁸ European Securities and Markets Authority: *Annex...*, bod 12.

¹²⁹ Tamtéž, bod 70.

finančních nástrojů. Jiní navrhují vyňat výslovně kryptoaktiva z působnosti směrnice MiFID II a vyskytl se i názor, že by stačila pouhá interpretace stávajících pravidel.¹³⁰

Osobně se domnívám, že řešením by byla kombinace vícero přístupů. Je nutná jednotná interpretace stávající úpravy, aby se vyloučily spory ve výkladu mezi členskými státy. Dále jsem zastávce toho, že směrnice MiFID II je tvořena tak, aby odpovídala tradičnímu kapitálovému trhu a jeho nástrojům. Rozšiřovat její pravidla na neodpovídající technologii je přinejmenším nelogické. Buďto je nutné vytvořit novou kategorii finančního nástroje a pomocí výkladu vyloučit užití aktuálních finančních nástrojů a zároveň v rámci směrnice pečlivě odlišit pravidla pro kryptoaktiva a pro klasické finanční nástroje, anebo je rovnou oddělit do nového předpisu. Určité změny se již připravují, i když se jedná zatím o pilotní verzi. K té se vyjádřím v rámci následující kapitoly.

3.2.2 Směrnice o elektronických penězích

Druhou vybranou směrnicí v souvislosti s virtuálními aktivy je směrnice 2009/110/ES¹³¹. Tato směrnice upravuje institut elektronických peněz a už z názvu lze dovodit, proč uvažujeme o její použitelnosti na virtuální aktiva. V obou případech se jedná o nehmotné aktiva, proto je logické porovnávat oba instituty. V čl. 2 odst. 2 směrnice EMD2 jsou elektronické peníze definovány jako: „*elektronicky, a to i magneticky, uchovávaná peněžní hodnota vyjádřená pohledávkou za vydavatelem, vydaná proti přijetí peněžních prostředků za účelem provádění platebních transakcí vymezených v čl. 4 bodě 5 směrnice 2007/64/ES a přijímaná jinou fyzickou či právnickou osobou, než je vydavatel elektronických peněz*“.

Dříve byl největším problémem aspekt, že elektronické peníze představují pohledávku za vydavatelem. To klasické virtuální měny jako Bitcoin či Ether nesplňují a velmi jednoduše lze uzavřít, že typově takové virtuální měny nemohou být elektronickými penězi ve smyslu směrnice EMD2.¹³²

V dnešní době je však nutné zkoumat jako v případě směrnice MiFID II každé virtuální aktivum ad hoc. Tímto problémem se zabývala i EBA v rámci výzkumu, kde položila pět různým subjektům dotaz na vnímání virtuálních aktiv jako elektronických peněz.¹³³ Na základě získaných údajů uvádí EBA velice názorný příklad, kdy virtuální aktivum naplní požadavky

¹³⁰ Tamtéž, bod 71.

¹³¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/110/ES ze dne 16. září 2009 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, o změně směrnic 2005/60/ES a 2006/48/ES a o zrušení směrnice 2000/46/ES, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 267, 10.10.2009, s. 7—17. Dále jen „směrnice EMD2“.

¹³² V českém prostředí toto ČNB tvrdila již od samého počátku. Tento konkrétní závěr však lze vztáhnout i na evropskou úroveň pro účely směrnice EMD2. (Stanovisko ČNB: *Je k obchodování...*)

¹³³ European Banking Authority: *Report...*, bod 23.

směrnice EMD2. Společnost na základě DLT vytvoří platební síť, kde bude vydavatelem tokenů jako prostředku platby. Tyto tokeny jsou vázány v poměru 1:1 např. k euru a lze je kdykoli vrátit zpět.¹³⁴

Z toho plyne závěr, že je možnost, aby některá virtuální aktiva spadala pod úpravu směrnice EMD2. Bude se jednat ovšem podle studie pro Evropský parlament o menší procento případů než u naplnění kritérií pro aplikaci směrnice MiFID II.¹³⁵ To se však může v budoucnosti podstatně změnit, jak bude rozebráno v následující kapitole.

3.3 Shrnutí

V této kapitole byla stručně rozebrána vybraná účinná úprava virtuálních měn na úrovni Evropské unie. Bylo ukázáno na dva problémy, které se v legislativní praxi objevují. Zaprvé je to pomalá reakce práva na úpravu technologických inovací, kdy i relativně nové zakotvení definic neodpovídá současnému reálnému stavu. Zadruhé je to pak odlišnost definic, které jsou ve zmíněných předpisech zakotveny, od definic, které uvádí specializované orgány.

Nejprve byla vymezena regulace v oblasti AML/CFT, jež zahrnuje především směrnici AML5, která novelizuje stávající a účinnou směrnici AML4. Tato novelizace přinesla rozšíření působnosti směrnice AML4 i na oblast virtuálních měn. Zároveň zakotvila nové povinnosti pro poskytovatele některých služeb spojených s virtuálními měnami, a to jejich registraci v členském státě. Rovněž je zde rozebráno, že tato úprava je v dnešní době již nedostatečná, a to kvůli pokročilému vývoji nových typů virtuálních aktiv, se kterými definice AML směrnic nepočítají. Tato nová aktiva tak zatím zůstávají mimo působnost AML směrnic.

V neposlední řadě byly rozebrány dvě směrnice, o jejichž použitelnosti v oblasti virtuálních aktiv lze vést debaty. Jednalo se o směrnici MiFID II a o směrnici EMD2. U obou byl však závěr víceméně totožný, a to že je nutné postupovat ad hoc u každého virtuálního aktiva, protože jednotný postup není možný vzhledem k rozmanitosti virtuálních aktiv. Výšeč virtuálních aktiv tak může aktuálně naplnit povahu finančního nástroje podle směrnice MiFID II nebo povahu elektronických peněz podle směrnice EMD2.

V současnosti se však nacházíme v zajímavém časovém období. Evropská Komise připravuje řadu legislativních balíčků, které v případě přijetí drasticky promění úpravu virtuálních aktiv v Evropské unii. Ráda bych tedy v následující kapitole věnovala pozornost vybraným aspektům, které s navrhovanou úpravou souvisí. Rovněž se zamyslím nad dopady, které tato úprava může mít na trh s virtuálními aktivy.

¹³⁴ Tamtéž, box 3, s. 13.

¹³⁵ HOUBEN, SNYERS: *Crypto-assets...*, s. 58.

4 Navrhované legislativní změny na úrovni Evropské unie

Zatímco v předcházející kapitole jsem se zaměřila na platnou unijní regulaci, tato kapitola se bude zabývat rozvedením navrhovaných změn, které aktuálně probíhají na půdě Evropské unie.

Evropská komise v průběhu let připravovala několik balíčků navrhovaných právních předpisů, které mají dosáhnout lepší regulace a modernizace v oblasti digitálních financí. Balíčky lze rozdělit do tří skupin. První skupina se týká regulace digitálních financí celkově, druhá skupina se týká lepšího působení AML směrnic v oblasti digitálních financí a třetí skupina se týká úpravy daňového sektoru, ten ale v této práci zmíněn nebude.

Už v roce 2018 vydala Komise *Sdělení: Akční plán pro finanční technologie: Za konkurenceschopnější a inovativnější evropský finanční sektor*, které značí přístup Komise k inovacím v oblasti finančních technologií.¹³⁶ Přípravovaný balíček regulace virtuálních aktiv v EU se skládá ze čtyř kroků. Za prvé návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy¹³⁷, za druhé návrh o pilotním režimu pro tržní infrastruktury vedené na technologii sdíleného registru¹³⁸, za třetí návrh o digitální provozní odolnosti¹³⁹ a za čtvrté změny v některých souvisejících směrnících¹⁴⁰. První tři návrhy by měly podobu nařízení, a tedy i přímý účinek ve členských státech bez nutnosti implementace.

V této kapitole bych ráda rozebrala vybrané aspekty, které souvisí s navrhovanou úpravou. Zaměřím se na návrh nařízení MiCA, u kterého zmíním některé problémové oblasti včetně jejich možných dopadů na stávající úpravu elektronických peněz, platebních systémů i dozoru. Prioritou však bude rozbor definičního rámce návrhu nařízení MiCA. V rámci krátkého přehledu bude zmíněn i balíček AML/CFT regulace.

¹³⁶ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů *Akční plán pro finanční technologie: Za konkurenceschopnější a inovativnější evropský finanční sektor*. COM/2018/0109 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu. Dále jen „Akční plán“.

¹³⁷ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937. COM/2020/593 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu. Dále jen „návrh MiCA“ nebo „návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy“.

¹³⁸ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o pilotním režimu pro tržní infrastruktury vedené na technologii sdíleného registru. COM/2020/594 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu. Dále jen „návrh o DLT“.

¹³⁹ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o digitální provozní odolnosti finančního sektoru a o změně nařízení (ES) č. 1060/2009, (EU) č. 648/2012, (EU) č. 600/2014 a (EU) č. 909/2014. COM/2020/595 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.

¹⁴⁰ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/43/ES, 2009/65/ES, 2009/138/ES, 2011/61/EU, 2013/36/EU, 2014/65/EU, (EU) 2015/2366 a (EU) 2016/2341. COM/2020/596 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu. Dále jen „pozměňovací směrnice“.

4.1 Návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy

Návrh MiCA je podle mého tak ambiciózní úpravou, že pro nadšence technologie virtuálních aktiv je nemožné se o něm nezmínit. Návrh totiž obsahuje tak přísnou úpravu, že dle mého názoru odporuje samotné podstatě fenoménu, a to nezávislosti na státních autoritách. Na druhou stranu, Evropská komise si slibuje od tohoto návrhu, že přispěje k právní jistotě, podpoří inovaci na evropském digitálním trhu, poskytne adekvátní ochranu spotřebitele i investorů a zajistí finanční stabilitu a integritu trhu.¹⁴¹

Vzhledem k tomu, o jak rozsáhlou úpravu se jedná, nelze zde vystihnout všechny problematické aspekty. Kromě vybraných oblastí, které budou zmíněny v této práci, je určitě vhodné minimálně výčtem zmínit i ostatní sporné elementy související s návrhem MiCA.

Razantní změnou a do budoucna velkým tématem bude určitě zařazení služeb souvisejících s kryptoaktivy mezi finanční služby ve smyslu směrnice 2002/65/ES¹⁴², a tedy vztáhnutí práva ochrany spotřebitele i na tyto služby, pokud jsou uzavírány na dálku.¹⁴³ S tím související právo spotřebitele odstoupit od smlouvy po určitou dobu¹⁴⁴ je zásadní novinkou pro poskytovatele služeb. Neméně zásadní je požadavek, aby se na vydavatele kryptoaktiv aplikovala občanskoprávní odpovědnostní pravidla za poskytnuté informace v tzv. bílých knihách^{145 146}.

Problémové mohou být podle mého názoru i například požadavky na rezervu aktiv¹⁴⁷, a to kvůli spornému přístupu bank k otevírání a udržování účtů klientům, na které se vztahuje AML/CFT úprava v souvislosti s kryptoaktivy, kdy často dochází k rušení takových účtů.¹⁴⁸

Další zajímavou otázkou je také problém se zpracováním osobních údajů, se kterými vydavatelé kryptoaktiv pracují. K této problematice se vyjádřil ve stanovisku i Evropský inspektor ochrany osobních údajů, který mimo jiné doporučuje, aby byly vydavatelé výslovně

¹⁴¹ Návrh nařízení MiCA, důvodová zpráva, s. 4.

¹⁴² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. září 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 271, 9.10.2002, s. 16—24.

¹⁴³ Návrh nařízení MiCA, preambule bod 55.

¹⁴⁴ Tamtéž, bod 22.

¹⁴⁵ Bílá kniha je informační dokument, který obsahuje relevantní informace pro spotřebitele o konkrétních kryptoaktivech a podle návrhu MiCA mají vydavatelé povinnost jej zpracovat a zveřejnit. (viz návrh nařízení MiCA, preambule body 14 až 21).

¹⁴⁶ Tamtéž, bod 24.

¹⁴⁷ Tamtéž, hlava III kapitola 3.

¹⁴⁸ STRÁNSKÝ, Martin v rámci konference Investiční výhledy [online]. e15.cz, 13. října 2021 [cit. 8. listopadu 2021]. Záznam dostupný z: <https://www.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/zaznam-z-konference-investicni-vyhledy-kryptomeny-nebo-zlato-do-ceho-investovat-1384369>.

označení za správce osobních údajů ve smyslu nařízení (EU) 2016/679¹⁴⁹, aby se tak předešlo zbytečným výkladovým potížím.¹⁵⁰

Z výše uvedeného je zřejmé, že navrhovaná úprava nařízení MiCA přináší spoustu oblastí k hlubšímu rozboru. Není však možné se všemi zde důkladně zaobírat, proto jsem vybrala problémy související zejména s vymezením definic a právní povahy kryptoaktiv dle nařízení MiCA, a to souvislosti s elektronickými penězi, finančními nástroji, platebními systémy a v neposlední řadě i s dozorem a dohledem.

4.1.1 Působnost nařízení

Návrh MiCA vymezuje svoji působnost v čl. 2 odstavci 1 takto: „*Toto nařízení se vztahuje na osoby, které se zabývají vydáváním kryptoaktiv nebo poskytují služby týkající se kryptoaktiv v Unii.*“ Osobně jsem přemýšlela nad budoucí praxí při prokazování, zda osoba poskytuje dané služby v Unii. Jedná se mi o to, zda rozhodujícím kritériem bude například sídlo takové osoby, nebo jestli se bude nějak prokazovat poskytování dané činnosti v Unii.

Na tyto otázky však částečnou odpověď přináší samo nařízení MiCA. Ohledně vydavatelů kryptoaktiv to není složité, protože ti musí podle nařízení MiCA žádat o povolení k činnosti.¹⁵¹ Osoby poskytující služby podle preambule bodu 50 nařízení MiCA budou muset mít sídlo v některém členském státě a být rovněž povoleny příslušným vnitrostátním orgánem. To by ale nemělo omezovat možnost zákazníků využít poskytovatele ze třetí země mimo Unii. To platí pouze v případě, že zákazník sám na vlastní podnět vyhledá takového poskytovatele. Pokud totiž poskytovatel ze třetí země aktivně propaguje svoji činnost v Unii, bude muset získat povolení k činnosti podle nařízení MiCA.¹⁵²

Zároveň je pomocí negativního výčtu stanoveno, na jaké případy se nařízení MiCA nepoužije. Tento výčet je uveden v čl. 2 odst. 2 an. a uvádí, že nařízení MiCA se nevztahuje například na ECB či jiné centrální banky, pokud vystupují jako mocenský orgán.

4.1.2 Vymezení definičního rámce a možné dopady

Nejprve se vyjádřím k terminologii, se kterou návrh MiCA pracuje. Považuji to opět za klíčovou oblast k diskusi, a to protože jedině pomocí exaktního vymezení jednotlivých pojmů bude dosaženo cílů Komise. Pokud budou definice příliš úzce vymezené, valná většina

¹⁴⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů), ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 119, 4.5.2016, s. 1—88.

¹⁵⁰ Shrnutí stanoviska evropského inspektora ochrany údajů k návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937. 2021/C 337/03. Úř. věst. C 337, 23.8.2021, s. 4—5.

¹⁵¹ Tamtéž, čl. 10 an., čl. 15 an., čl. 43 an.

¹⁵² Tamtéž, preambule bod 51.

kryptoaktiv zůstane mimo regulaci. Naopak pokud by definiční vymezení bylo příliš široké, mohly by definice působit i na případy, které Komise nezamýšlela upravit pomocí nařízení MiCA, což by mohlo způsobit překrývání s jinými předpisy. Z mého pohledu jsou tato první ustanovení nařízení MiCA nejdůležitější částí nařízení.

Návrh nařízení sice užívá souhrnného označení kryptoaktiva, ale v preambuli odstavci 8 se uvádí, že: „Každá definice „kryptoaktiv“ by tedy měla odpovídat definici „virtuálních aktiv“ uvedené v doporučeních Finančního akčního výboru (FATF).“ Domnívám se, že se jedná o zbytečnou nejednotnost pojmů, zvláště když samotný návrh nařízení výslovně odkazuje na definici virtuálních aktiv podle doporučení FATF.¹⁵³ Návrh MiCA dále vymezuje tři zvláštní kategorie kryptoaktiv a to tokeny vázané na aktiva, elektronické peněžní tokeny a užité tokeny.¹⁵⁴

Tokeny vázanými na aktiva se dle čl. 3 odst. 1 bodu 3 rozumí: „druh kryptoaktiva, jehož cílem je udržet stabilní hodnotu navázáním na hodnotu několika fiat měn, které jsou zákonným platidlem, jedné nebo několika komodit nebo jednoho či několika kryptoaktiv, případně na hodnotu kombinace těchto aktiv“. Dle preambule je u těchto tokenů zdůrazněna právě funkce platebního prostředku a prostředku uchování hodnoty, a to díky oné zmiňované stabilní hodnotě.¹⁵⁵

Elektronickými peněžními tokeny bod 4 téhož ustanovení myslí: „druh kryptoaktiva, jehož hlavním účelem je použití jako prostředku směny a jehož cílem je udržet stabilní hodnotu navázáním na hodnotu fiat měny, která je zákonným platidlem“. Preambule je přirovnává k elektronickým penězům ve smyslu směrnice EMD2, a to kvůli jejich primární funkci jako platebního prostředku.¹⁵⁶ Rozdíl mezi těmito pojmy je například ten, že držitelé elektronických peněz mají klasicky pohledávku vůči instituci elektronických peněz, kdežto u držitelů elektronických peněžních tokenů tomu tak být může i nemusí.¹⁵⁷

Zde přicházejí v úvahu dva scénáře. První je, že token naplní definici elektronických peněz čl. 2 bodu 2 směrnice EMD2 a podle čl. 2 odst. 2 písm. b) návrhu MiCA bude z působnosti návrhu vyňat a bude spadat pouze do působnosti směrnice EMD2. V tom případě se bude jednat o elektronické peníze ve smyslu směrnice EMD2.

¹⁵³ Aby však bylo v této kapitole dodrženo názvosloví v souladu s návrhem MiCA, budu nadále užívat pojmu kryptoaktiva dle zmiňovaného odstavce 8 preambule nařízení MiCA.

¹⁵⁴ Návrh nařízení MiCA, čl. 3 odst. 1 body 3-5.

¹⁵⁵ Návrh nařízení MiCA, preambule, bod 9.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Návrh nařízení MiCA, preambule, bod 10.

Je tu však ještě varianta druhá, a to že podle čl. 2 odst. 2 písm. b) návrhu MiCA sice půjde o elektronické peníze, ale pro účely návrhu je budeme považovat za elektronické peněžní tokeny. To návrh předpokládá podle čl. 43 v souvislosti s povolením pro vydavatele elektronických peněžních tokenů. Podle tohoto ustanovení vydavatel musí být podle písm. a) povolen: „jako úvěrová instituce nebo jako „instituce elektronických peněz“ ve smyslu čl. 2 odst. 1 směrnice 2009/110/ES“. V tomto případě se podle stejného ustanovení budou elektronické peněžní tokeny považovat za elektronické peníze ve smyslu směrnice EMD2. Článek 44 odst. 2 návrhu MiCA zakotvuje povinnost vydavatele takových tokenů poskytnout jejich držitelům pohledávku. Podobnost s úpravou elektronických peněz je zde zcela evidentní, ale regulace se bude řídit i návrhem MiCA.

Otázka, kterou si kladu v souvislosti s touto úpravou, je, zda se bude dát vztáhnout interpretace povahy elektronických peněžních tokenů jako elektronických peněz podle směrnice EMD2 i na úpravu peněžních prostředků podle čl. 4 odst. 25 směrnice (EU) 2015/2366¹⁵⁸. Pokud ano, tak k výseči elektronických peněžních tokenů budeme přistupovat jako k peněžním prostředkům ve smyslu směrnice PSD2 se všemi důsledky. Pak bychom mohli zvažovat i subsumpci pod termín platební transakce¹⁵⁹, platební příkaz¹⁶⁰, platební prostředek¹⁶¹ a pochopitelně i platební systém¹⁶². Aspekt platebního systému ještě blíže rozvedu dále.

Posledním zvláštním druhem kryptoaktiv podle návrhu MiCA jsou užité tokeny, kterými se podle čl. 3 odst. 1 bodu 5 rozumí: „druh kryptoaktiva, který je určen k poskytování digitálního přístupu ke zboží nebo službě, dostupným na DLT, a je přijímán pouze vydavatelem tohoto tokenu“. Tyto užité tokeny nemají finanční účel a jedná se tedy o úplně samostatnou kategorii kryptoaktiv.¹⁶³

Kromě těchto tří druhů kryptoaktiv pracuje návrh nařízení ještě v čl. 39 an. s kategorií významných tokenů vázaných na aktiva a v čl. 50 an. s významnými elektronickými peněžními tokeny. Je nutné zdůraznit, že kromě zvláštních kategorií kryptoaktiv, nařízení MiCA pracuje i s obecnou kategorií kryptoaktiva jiná než tokeny vázané na aktiva nebo elektronické peněžní tokeny, která má být zřejmě jakousi sběrnou kategorií pro ostatní druhy kryptoaktiv. Nijak

¹⁵⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 337, 23.12.2015, s. 35—127. Dále jen „směrnice PSD2“.

¹⁵⁹ Čl. 4 odst. 5 směrnice PSD2.

¹⁶⁰ Čl. 4 odst. 13 tamtéž.

¹⁶¹ Čl. 4 odst. 14 tamtéž.

¹⁶² Čl. 4 odst. 7 tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž, bod 9.

zvlášť ji ovšem neodděluje a k závěru o existenci této kategorie dojdeme jen pomocí jazykového výkladu názvu Hlavy II nařízení MiCA.

V tomto bodě už terminologie začíná být dle mého názoru značně nepřehledná. Obzvlášť, když se v samotné důvodové zprávě pracuje s pojmem *stablecoins*, ale v textu navrhovaného nařízení se tento termín vůbec nevyskytuje.¹⁶⁴ To ale není na škodu, protože pojem *stablecoins* je sice veřejnosti známější, ale může být zavádějící.

Vágnost a přílišnou širokost termínů kritizuje ve svém stanovisku ze dne 19. února 2021 i ECB.¹⁶⁵ Konkrétně zde uvádí, že není dostatečně vysvětlen rozdíl mezi kryptoaktivy podle návrhu MiCA a kryptoaktivy, která lze podřadit pod pojem finančního nástroje dle směrnice MiFID II.¹⁶⁶ Stejně se vyjadřuje i Evropský hospodářský a sociální výbor¹⁶⁷ ve svém stanovisku¹⁶⁸. Ten rovněž nepovažuje definice za dostatečně srozumitelné a vyzývá k jejich úpravě.¹⁶⁹

ECB velmi důkladně v této souvislosti rozebírá funkce kryptoaktiv, které se blíží dle názoru ECB třem funkcím peněz dle teorie finančního práva. Tedy peníze jako prostředek směny, uchovávání hodnoty a zúčtovací jednotky.¹⁷⁰ I když se to může zdát jako nesouvisející problematika, právě posouzení funkce kryptoaktiv hraje klíčovou roli v nahlížení na jejich definiční vymezení a s ním související dopad těchto ustanovení.

Problematika účelu virtuálních měn již byla v minulosti řešena u Soudního dvoru EU, a to v rozsudku ze dne 22. října 2015, *Skatteverket v. David Hedqvist*, C-264/14. Jednalo se sice o otázku osvobození zdanitelného plnění od DPH, které spočívalo ve směně Bitcoinů za zákonné platidlo. Jedním z klíčových argumentů pro naplnění požadavků pro osvobození byla právě platební funkce Bitcoinu, díky které Soudní dvůr považoval danou činnost za finanční operaci a případ uzavřel tím, že posuzovaná činnost je osvobozena od DPH.¹⁷¹ Z toho plyne,

¹⁶⁴ Návrh nařízení MiCA, důvodová zpráva, s. 10.

¹⁶⁵ Stanovisko Evropské Centrální Banky ze dne 19. února 2021 k návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937, (CON/2021/4) 2021/C 152/01. Úř. věst. C 152, 29.4.2021, s. 1—9. Dále jen „Stanovisko ECB“.

¹⁶⁶ Stanovisko ECB, bod 1.4.

¹⁶⁷ *European Economic and Social Committee*. Dále jen „EESC“.

¹⁶⁸ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru: k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937 [COM(2020) 593 final – 2020/0265 (COD)] — k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o pilotním režimu pro tržní infrastruktury vedené na technologii sdíleného registru [COM(2020) 594 final – 2020/0267 (COD)], EESC 2020/04982. Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 31—37. Dále jen „stanovisko EESC“.

¹⁶⁹ Tamtéž, bod 3.7.

¹⁷⁰ Stanovisko ECB, bod 1.2.

¹⁷¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. října 2015, *Skatteverket v. David Hedqvist*, C-264/14 (v el. sb. rozh.), bod 49.

že funkce virtuálních měn (v dnešním kontextu funkce kryptoaktiv) je důležitou součástí argumentace.

V tomto směru ECB kryptoaktiva přirovnává k peněžním substitutům a zdůrazňuje, že samotné odůvodnění navrhovaného nařízení srovnává elektronické peněžní tokeny s elektronickými penězi¹⁷², když uvádí že: „*Stejně jako elektronické peníze jsou tato kryptoaktiva elektronickou náhražkou za mince a bankovky a používají se k provádění plateb.*“¹⁷³ ECB dále uvádí: „*S ohledem na výše uvedené ECB bere na vědomí, že pojmy „tokeny vázané na aktiva“ a „elektronické peněžní tokeny“ jsou v navrhovaném nařízení zcela nebo zčásti definovány jako peněžní substituty.*“¹⁷⁴

Toto možná až nenápadné upozornění může v důsledku znamenat velkou změnu názoru na právní povahu virtuálních aktiv. Jak již bylo řečeno, zatím v Unii nepanuje shoda na právní povaze virtuálních aktiv, a to zejména z pohledu finančního práva. Pokud by ale bylo přijato navrhované nařízení, tak o tokenech vázaných na aktiva a elektronických peněžních tokenech bychom rázem museli jednotně uvažovat jako o peněžních substitutech. To by přineslo alespoň v některých členských zemích podle mého vcelku radikální názorovou změnu. Státy odmítají o virtuálních měnách mluvit jako o měnách či dokonce o penězích, viz například přístup guvernéra ČNB k tomuto tématu¹⁷⁵ nebo stanovisko ČNB o tom, že převodní tokeny nelze považovat za peníze jak v tom ekonomickém tak v tom právním smyslu.¹⁷⁶

Existují i další sporné oblasti, nejde totiž jen o neshodu, zda jsou některá kryptoaktiva peněžními substituty či nikoliv. Otázky, které souvisí s touto novou regulací, sahají ještě dál. A to k široké škále pojmů jako je kupříkladu platební systém, platební schéma, platební prostředky či platební služby, které jsou navázány na řadu legislativních aktů v rámci Unie. Tento aspekt rozeberu v následující podkapitole.

4.1.3 Souvislost s úpravou platebních systémů a platebních služeb

Problematika platebního systému není při studiu dopadů nařízení MiCA tak častým tématem, proto mě osobně velmi zaujala. Co se týká platebních systémů, zaznamenala jsem pouze stanovisko ECB, které tomuto problému věnuje pozornost v souvislosti s nařízením MiCA.

ECB tento aspekt otevírá poznámkou, že: „*kvůli svému konkrétnímu použití ve spojení se systémovým významem, který mohou nabýt, by se tokeny vázané na aktiva a elektronické*

¹⁷² Stanovisko ECB, bod 1.2.

¹⁷³ Návrh nařízení MiCA, preambule bod 9.

¹⁷⁴ Stanovisko ECB, bod 1.2.

¹⁷⁵ RUSNOK: *Kryptoaktiva v dohledné době...*

¹⁷⁶ Stanovisko ČNB: *Je k obchodování s tzv. převodními tokeny...*

peněžní tokeny de facto rovnaly platebním prostředkům, a to bez ohledu na jejich hlavní funkci nebo použití, jež předpokládá navrhované nařízení.“¹⁷⁷ Najednou tedy hovoříme o možnosti, že by se vybraná kryptoaktiva de facto rovnala platebním prostředkům. Tento výkladový závěr ECB může mít nevídané dopady.

Dosud jsme byli zvyklí na posuzování aplikace směrnice MiFID II nebo směrnice EMD2, potažmo ještě některých dalších méně obvyklých¹⁷⁸. Na to upozorňuje ve svém stanovisku ECB, která zkoumá kritéria, za jakých by se systém tokenů vázaných na aktiva a systém elektronických peněžních tokenů, který slouží k provádění převodních příkazů, dal podřadit pod pojem platební systém ve smyslu směrnice 98/26/ES¹⁷⁹.¹⁸⁰ Co se zde řeší, není ani tak záležitost, zda lze subsumovat daná kryptoaktiva pod pojem platební systém z terminologického hlediska.

ECB zde hodnotí naplnění termínu platební systém kvůli dopadu, který by to mělo. Naplnění kritérií definice platebního systému by znamenalo nutnost aplikace celé řady legislativních aktů, a když k tomu připojíme ještě dvě možné podkategorie významných tokenů vázaných na aktiva a významných elektronických peněžních tokenů, dostáváme se k dalším hypoteticky aplikovatelným aktům Unie¹⁸¹. V oblasti platebního systému a platebních služeb je právní úprava komplexní a velmi provázaná. Pokud by došlo k přijetí nařízení MiCA dle navrhovaného znění, pro některé poskytovatele služeb souvisejících s kryptoaktivy či vydavatele zmiňovaných tokenů by změna byla zásadní.

Aplikoval by se na ně kromě předpokládaného dohledu dle návrhu MiCA¹⁸² ještě dozor související s platebním systémem.¹⁸³ ECB dokonce dovodila aplikaci pojmu platební schéma a odpovídajícího dozoru. Ten by se uplatňoval i v situaci, že aktiva nenaplní definici peněžního prostředku podle směrnice PSD2, jehož naplnění by jinak bylo nutností.¹⁸⁴

¹⁷⁷ Stanovisko ECB, bod 2.1.4.

¹⁷⁸ Např. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 173, 12.6.2014, s. 149—178.

¹⁷⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 166, 11.6.1998, s. 45—50.

¹⁸⁰ Stanovisko ECB, bod 2.2.2.

¹⁸¹ Např. nařízení Evropské centrální banky (EU) č. 795/2014 ze dne 3. července 2014 o požadavcích v oblasti dozoru nad systémově významnými platebními systémy, ve znění pozdějších předpisů. ECB/2014/28. Úř. věst. L 217, 23.7.2014, s. 16—30. Dále jen „nařízení o SIPS“.

¹⁸² Návrh nařízení MiCA, hlava VII, kapitola 3.

¹⁸³ Stanovisko ECB, bod 2.2.2.

¹⁸⁴ Tamtéž, bod 2.2.3.

Zmiňovaný dozor souvisí s cíli Evropského systému centrálních bank¹⁸⁵ a Eurosystemu.¹⁸⁶ Podle čl. 3 bodu 3.1. Statutu je totiž jedním z cílů ESCB podpora plynulého fungování platebních systémů, což je jedna z tradičních oblastí, kde se uplatňuje dozor centrálních bank. K zajištění dosažení tohoto cíle může ECB vydávat nařízení.¹⁸⁷ Takovým nařízením je například zmiňované nařízení o SIPS, které vymezuje požadavky v oblasti dozoru nad systémově významnými platebními systémy. Rázem se dostáváme do další oblasti předpisů, které jsou pro potenciální poskytovatele služeb důležité, a nejsou na první pohled tak zjevné, protože navrhované nařízení MiCA tento dosah úpravy explicitně neřeší. V současné době se aktivně řeší rámec dozoru Eurosystemu¹⁸⁸, a to právě i v souvislosti s kryptoaktivy a významem pojmu digitální platební tokeny, který je užíván v rámci dozoru Eurosystemu.¹⁸⁹

Na všechny tyto souvislosti ve svém stanovisku upozorňuje ECB. Vyjadřuje se také ke dvojímu režimu dohledu, který má podle návrhu MiCA vykonávat jak orgán EBA, tak vnitrostátní orgán. To podle názoru ECB není vhodné a doporučuje jednotný režim dohledu na evropské úrovni.¹⁹⁰

Dozorové pravomoci v rámci ESCB a Eurosystemu jsou velice závažným dopadem úpravy v návrhu MiCA, které snad budou vyjasněny během legislativního procesu. Pokud by upřesněny nebyly, hrozily by střety dozorových pravomocí několika různých orgánů podle vícera právních předpisů. Kromě toho hrozí střety i mezi dohledovými orgány podle návrhu MiCA.¹⁹¹ K tomu je nutné si uvědomit, že návrh MiCA požaduje po poskytovatelích služeb množství povolení, jejichž žádosti posuzuje opět řada různých orgánů.¹⁹² Počet orgánů, které mají působit v této oblasti, ať už v rámci dozoru, dohledu či posuzování žádostí je přinejmenším matoucí a domnívám se, že v praxi to bude činit problémy a bude docházet k průtahům v řízeních.

4.2 Návrh o DLT a pozměňovací směrnice

Jak bylo naznačeno v předchozí kapitole, vztah kryptoaktiv s finančními nástroji a směrnicí MiFID II je předmětem mnoha debat. Odpověď má poskytnout právě návrh o DLT

¹⁸⁵ ECB a národní centrální banky členských států. Dále jen „ESCB“. (Článek 1 protokolu (č. 4) o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. Úř. věst. C 202, 7.6.2016, s. 230—250. Dále jen „Statut“.)

¹⁸⁶ ECB a národní centrální banky v rámci eurozóny. Tamtéž.

¹⁸⁷ Článek 22 Statutu, Stanovisko ECB bod 2.2.1.

¹⁸⁸ European Central Bank. *Eurosystem oversight policy framework* [online]. Frankfurt am Main, 2018. Dostupné z: www.doi.org/10.2866/990239, s. 23.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 4

¹⁹⁰ Stanovisko ECB, body 3.1.2.-3.1.5.

¹⁹¹ Stanovisko ECB, body 3.1.4. a 3.1.5.

¹⁹² Návrh nařízení MiCA, hlava VII, kapitola 1.

a pozměňovací směrnice, které mají společně upravit finanční nástroje na bázi DLT, ale zároveň poskytnout osvobození od některých zvláštních pravidel pro finanční nástroje, které by komplikovaly použití finančních nástrojů na bázi DLT.¹⁹³ Úprava je to tedy speciální¹⁹⁴, ale v případě přijetí stejně jen dočasná, jelikož se jedná pouze o pilotní projekt. Evropská komise chce tímto poskytnout prostor pro výzkum uplatnění technologie DLT v oblasti finančních nástrojů.¹⁹⁵

Pozměňovací směrnice totiž upravuje definici finančního nástroje dle směrnice MiFID II a to tak, že finančními nástroji jsou nástroje uvedené v oddílu C přílohy 1 směrnice MiFID II: „*včetně nástrojů vydaných prostřednictvím technologie sdíleného registru*“. Návrh DLT potom v čl. 2 odst. 5 pracuje s pojmem převoditelný cenný papír vedený na DLT.

V tomto okamžiku se však zamýšlím, jak bude vykládána nová definice finančního nástroje a zároveň, jak bude pracováno s pojmem převoditelný cenný papír vedený na DLT v rámci vnitrostátních právních řádů. Jedná se mi o to, že pozměňovací směrnice a MiFID II, jsou pouze směrnice, a tudíž bude potřeba změny implementovat do členských právních řádů. Jak již bylo rozebráno dříve, vnitrostátní úprava související s regulací finančních nástrojů je nesmírně roztržštěná.¹⁹⁶

Lze tedy předpokládat, že nové úpravy budou rozdílné v členských státech. To však komplikuje návaznost a jednotný výklad pojmů, se kterým počítá nařízení o DLT. Na to navazuje související otázka, jestli nebude v některých členských rádech zapotřebí například změnit chápání pojmu převoditelný cenný papír, protože přímý účinek nařízení o DLT bude nutit členské řády k aplikaci unijního výkladu. Konkrétní příklad zmíním na závěr v souvislosti s českým právním řádem.

4.3 Změny v úpravě boje proti praní peněz a financování terorismu

Změn by se měla dočkat i regulace AML/CFT, a to rovněž přijetím řady legislativních balíčků v rámci *Akčního plánu pro komplexní politiku Unie v oblasti předcházení praní peněz a financování terorismu*.¹⁹⁷ Zřejmě jako nejvýznamnější lze zmínit zakotvení Orgánu pro boj proti praní peněz a financování terorismu¹⁹⁸.¹⁹⁹ Dále zcela novou směrnicí, která má nahradit

¹⁹³ Návrh nařízení o DLT, preambule bod 5.

¹⁹⁴ Tamtéž, bod 2.

¹⁹⁵ Tamtéž, bod 5.

¹⁹⁶ European Securities and Markets Authority: *Advice...*, body 80 až 82.

¹⁹⁷ Sdělení Komise o akčním plánu pro komplexní politiku Unie v oblasti předcházení praní peněz a financování terorismu. C/2020/2800 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.

¹⁹⁸ Dále jen „orgán AMLA“.

¹⁹⁹ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Orgán pro boj proti praní peněz a financování terorismu a mění nařízení (EU) č. 1093/2010, (EU) č. 1094/2010 a (EU) č. 1095/2010. COM/2021/421 final.

stávající účinnou směrnicí AML4 ve znění AML5²⁰⁰, návrh nařízení o předcházení využívání finančního systému k praní peněz a financování terorismu²⁰¹ a návrh přepracovaného znění nařízení (EU) 2015/847, kterým se rozšiřují požadavky na sledovatelnost kryptoaktiv²⁰².

Tyto návrhy mají vytvořit celistvou a navazující úpravu, která bude zároveň odpovídat ostatním probíhajícím změnám. Jedním z cílů těchto změn v úpravě AML/CFT je odstranit zastaralou terminologii současných AML směrnic, o které bylo pojednáno v předchozí kapitole. Rovněž cílem je přizpůsobit AML úpravu návrhu MiCA a souvisejícím předpisům.

To si lze ověřit už z úvodních ustanovení návrhu nařízení o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu. Definice kryptoaktiv v čl. 2 odst. 13 totiž odkazuje přímo na definici z návrhu MiCA. Minimálně v tomto ohledu lze pozorovat, že se evropský regulátor skutečně snaží vytvořit jednotnou terminologickou úpravu kryptoaktiv, což je kladným znamením. Osobně se domnívám, že této terminologické jednotnosti lze v současnosti dosáhnout jen právě díky tak rozsáhlým změnám a úplně novým úpravám, které jsou na půdě Evropské unie chystány.

4.4 Shrnutí

V této kapitole byly postupně rozebrány dva legislativní balíčky, které jsou aktuálním tématem na půdě Evropské unie. První byla zmíněna oblast digitálních financí, kde jsem se zaměřila na návrh nařízení MiCA, který dominoval této celé kapitole. V rámci něj byly rozebrány vybrané problematické aspekty, a to včetně dopadů, které by návrh nařízení mohl mít v různých oblastech, jako je právní pojetí kryptoaktiv, problematika platebních systémů či dozor a dohled na trhem s kryptoaktivy.

Dále byl stručně představen balíček týkající se oblasti AML/CFT, kde pravděpodobně největší změnou bude zřízení nového orgánu AMLA a zrušení aktuálních AML směrnic. Rovněž unijní regulátor odpovídá prostřednictvím těchto změn na četné upomínky, že stávající rozsah působnosti AML směrnic není dostatečný kvůli zastaralé terminologii.²⁰³ Zde bylo také podotknuto, jak se jednotlivé oblasti návrhů doplňují a terminologicky si odpovídají.

²⁰⁰ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o mechanismech, které mají členské státy zavést za účelem předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, a o zrušení směrnice (EU) 2015/849. COM/2021/423 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.

²⁰¹ Návrh nařízení evropského parlamentu a Rady o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu. COM/2021/420 final. Dále jen „návrh nařízení o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu“. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.

²⁰² Návrh nařízení evropského parlamentu a Rady o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a některých kryptoaktiv (přepracované znění). COM/2021/422 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.

²⁰³ HOUBEN, SNYERS: *Crypto-assets...*, s. 47-50.

5 Česká republika

Na závěr bych se chtěla věnovat vybrané úpravě virtuálních aktiv v České republice, a to účinné úpravě i některým dopadům navrhovaných legislativních změn v rámci unijního práva. Česká republika patří k zemím, kde inovace v oblasti virtuálních aktiv jen vzkvétají. Příkladem lze uvést již zmiňovaného Marka Palatina a jeho zásluhy nebo lze zmínit projekt Paralelní Polis v Praze od skupiny Ztohoven. Česká republika je také v globálním měřítku na 11. místě v počtu Bitcoin bankomatů. Těch se zde nachází 70.²⁰⁴

Postoje k virtuálním aktivům v ČR jsou různé. Stejně tak na jejich zakotvení v právním řádu je evidentní, že zákonodárce zatím stále jen hledá cestu, jak účinně regulovat tento fenomén a přitom dostát svým unijním závazkům.

V této kapitole tedy stručně uvedu úpravu AML/CFT a poté se vyjádřím k tomu, jak by navrhovaná unijní úprava ovlivnila současnou úpravu v ČR. Zároveň uvedu postoj českého zákonodárce k navrhovaným změnám. Na úplný závěr se vyjádřím úvahou k možné změně vnímání pojmu investiční cenný papír v důsledku navrhované unijní úpravy.

5.1 Boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Právní úprava virtuálních měn v České republice až do nedávna nebyla žádná. První vlajkovou lodí byla novelizace zákona č. 253/2008 Sb.²⁰⁵ pomocí zákona č. 368/2016 Sb.²⁰⁶ s účinností od 1.1.2017. Tehdy se poprvé do českého právního řádu dostal termín virtuálních měn. Zajímavostí je, že v českém právním řádu tak byly virtuální měny upraveny ještě předtím, než došlo k přijetí směrnice AML5 v roce 2018.

Tehdejší úprava nabízela opatrnou definici v § 2 odst. 1 písm. l) AML zákona a sice, že virtuální měna je: „*elektronicky uchovávaná jednotka bez ohledu na to, zda má nebo nemá emitenta, a která není peněžním prostředkem podle zákona o platebních styku, ale je přijímána jako platba za zboží nebo služby i jinou osobou odlišnou od jejího emitenta*“. Terminologicky navazující § 4 odst. 8 pak definoval: „*osobu poskytující služby spojené s virtuální měnou*“.

Po přijetí směrnice AML5 musela ČR upravit právní řád a přizpůsobit pravidla novému pojetí. Tato změna se udála skrze zákon č. 527/2020 Sb.²⁰⁷ s účinností od 1.1.2021. Stará

²⁰⁴ Bitcoin ATM Geographical Distribution [online]. coinatmradar.com [cit. 25. října 2021]. Dostupné z: <https://coinatmradar.com/charts/geo-distribution/>.

²⁰⁵ Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen „AML zákon“.

²⁰⁶ Zákon č. 368/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁰⁷ Zákon č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony

definice byla nahrazena vyčerpávající definicí v § 4 odst. 9 AML zákona. Ustanovení zjednodušeně zakotvuje, že: „*Virtuálním aktivem se ... rozumí elektronicky uchovatelná nebo převoditelná jednotka, která je způsobilá plnit platební, směnnou nebo investiční funkci, bez ohledu na to, zda má nebo nemá emitenta, pokud se nejedná o cenný papír, investiční nástroj, nebo peněžní prostředek ..., jednotkou ... lze v konečném důsledku zaplatit pouze za úzce vymezený okruh zboží nebo služeb, který zahrnuje elektronicky uchovatelnou nebo převoditelnou jednotku ...*“

Rovněž byl upraven zbytek terminologie, například v § 2 odst. 1 písm. l) již nenalezneme definici virtuálních měn, ale že povinnou osobou pro účely daného zákona se rozumí i: „*osoba poskytující služby spojené s virtuálním aktivem*“.

Co je velmi důležité pro potenciální zájemce o podnikání s virtuálními aktivy, je nové zařazení služeb spojených s virtuálními aktivy do seznamu živností volných.²⁰⁸ Zároveň taková živnost nově podléhá požadavku bezúhonnosti skutečného majitele a dalších vymezených osob.²⁰⁹

Posun v terminologickém vymezení je zde zjevný a za zmínku určitě stojí fakt, že česká úprava je terminologicky dál než ta unijní, která je zastaralá. Otázkou zůstává, zda nová definice dle AML zákona je přesná či nikoliv. Z mého pohledu zde nalezneme snahu o to pokrýt co nejširší skupinu případů, což nemusí být nutně dobré řešení. Do regulace AML zákona se tak mohou dostat i virtuální projekty, které nejsou úplně jednoznačně virtuálním aktivem dle toho technologického chápání, ale jednoduše naplní širokou definici AML zákona. Pro poskytovatele služeb pak bude velice složité posoudit v těchto krajních případech, jestli jsou povinnou osobou dle AML zákona a vztahují se na ně veškeré požadavky v tomto zákoně uvedené, anebo se nachází mimo regulaci a žádná pravidla se na ně neuplatní. Opět se zde nabízí otázka právní jistoty, srozumitelnosti a předvídatelnosti právních předpisů.

Ovšem s přihlédnutím k plánovaným změnám na unijní úrovni, se situace může ještě změnit a pravděpodobně se i změní. Je jasné, že pokud by došlo ke zrušení stávajících AML směrnic a přijetí nové, český AML zákon by musel rovněž projít novelizací. Stěžejní by však byla právní forma nové unijní úpravy. Plánovaná je forma nařízení, což by český zákonodárce i příslušné authority musely respektovat a přizpůsobit jí český právní řád.

související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁸ Příloha č. 4, bod 81 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen „živnostenský zákon“.

²⁰⁹ Příloha č. 6 živnostenského zákona.

5.2 Vyjádření výboru pro evropské záležitosti k návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy

Výbor pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny České republiky se k navrhovaným legislativním balíčkům vyjádřil oficiální cestou²¹⁰ a učinil tak jako jeden z prvních členských států. V usnesení je zahrnuto i stanovisko vlády České republiky.

Ta iniciativu Komise vítá, ale zároveň upozorňuje na možné nežádoucí dopady takové regulace. Dle názoru vlády ČR může totiž dojít k situaci, že navrhovaná regulace odradí investory a spíše dopomůže k tomu, že evropský trh o slibované technologické inovace přijde vinou příliš přísné regulace. Navrhují, aby regulovány byly například pouze kryptoaktiva s platební a investiční funkcí.²¹¹

Výbor pak dodává, že například právo odstoupit od smlouvy do 14 dnů bez uvedení důvodu se jeví nevhodným pro aktiva, která jsou volatilní. Také upozorňuje na to, že již dnes dochází kvůli přílišné regulaci k obcházení pravidel a tím ke ztrátě potenciálních investorů, což je nežádoucí.²¹²

Shrnut přístup Poslanecké sněmovny a vlády ČR lze tak, že sice vítají iniciativu a jednotnou unijní úpravu, ale doporučují věnovat více pozornosti některým otázkám, které dle jejich názoru nejsou v návrzích vyřešeny úplně zdárně.²¹³

5.3 Úvaha nad možnou změnou přístupu k právnímu pojetí některých virtuálních aktiv jako investičních cenných papírů

V českém prostředí je problém zejména s rozdílným pojetím cenného papíru dle zákona č. 89/2012 Sb.²¹⁴ a veřejnoprávním nahlížením na pojem investiční cenný papír dle ZPKT. Tento nesoulad byl odbornou veřejností diskutován, a to ve spojení s problémem, zda nemůžou některé formy virtuálních aktiv – tokenů být považovány za investiční cenný papír podle ZPKT.²¹⁵ Stručný závěr je, že v rámci práva kapitálového trhu bychom měli přistoupit k výkladu, který bude v souladu s unijní úpravou a tedy proti soukromoprávnímu pojetí

²¹⁰ EUR-Lex. *ST_14253_2020_INIT – EN* [online]. eur-lex.europa.eu [cit. 7. listopadu 2021]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?fbclid=IwAR1UzISZVSGd06_FGF-ukHBBwa06qW4IOMii5qEoIL9TsbBr79qXlqVlvJE&uri=consil%3AST_14253_2020_INIT.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Tamtéž.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen „OZ“.

²¹⁵ Např. DĚDIČ, Jan a kol. Proč podle českého soukromého práva nelze uvažovat o (ICO) tokenech jako o cenných papírech. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 15-16 [cit. 7. listopadu 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

v OZ.²¹⁶ Jedná se však pouze o teoretický výklad, který není nijak závazný a poskytovatelé služeb související s virtuálními aktivy jsou tak v prekérní situaci, jaký postoj zaujmout.

Důvod, proč to chci zmínit je blízká souvislost se směrnicí MiFID II a navrhovanou unijní regulací. Domnívám se, že právě nová unijní úprava by mohla přinést změnu do této oblasti, kterou bude muset český řád respektovat kvůli formě předpisu – nařízení a zároveň kvůli výkladu, který budou evropské orgány zřejmě uplatňovat.

Soudím tak kvůli návrhu nařízení o DLT a pozměňovací směrnici. Jak již bylo uvedeno, návrh nařízení o DLT počítá s úpravou směrnice MiFID II a rozšířením kategorie finančních nástrojů²¹⁷ o nástroje vedené na technologii sdíleného registru. Zároveň pracuje s pojmem převoditelné cenné papíry vedené na DLT, který však odkazuje na definici převoditelných cenných papírů dle směrnice MiFID II²¹⁸. Opět se dostáváme k problematice pojmu cenný papír dle unijního práva a pojetí dle § 514 OZ, které je klasicky spojeno s listinnou formou.

Pokud dojde k přijetí navrhované úpravy, český právní řád to podle mého názoru zásadně postihne. Přizpůsobit se bude muset jednak ZPKT, ale ideálně také pojetí cenného papíru v OZ, protože nová úprava s přímým účinkem by vyžadovala zařazení určitých druhů kryptoaktiv jako převoditelných cenných papírů se všemi důsledky. Myslím si, že sledovat vývoj v této konkrétní oblasti bude velmi zajímavé a sama si netroufám odhadnout, jaký přístup český zákonodárce eventuálně zvolí.

5.4 Shrnutí

V této závěrečné kapitole byla představena účinná úprava AML/CFT v České republice včetně krátkého přehledu dopadů unijních změn na českou úpravu. Prostor byl věnován posouzení dopadu změn úpravy kryptoaktiv na unijní úrovni na český právní řád. Zmíněno bylo usnesení výboru pro evropské záležitosti, který se vyslovil k navrhovaným předpisům a vyjádřil tak názor českého zákonodárce.

Největší pozornost byla věnována spíše teoretické úvaze nad tím, jak by navrhované předpisy ovlivnily vnímání právní povahy kryptoaktiv, a to zejména s ohledem na ZPKT a problematiku nesourodého vnímání cenného papíru dle veřejnoprávní a soukromoprávní regulace, a to v kontextu směrnice MiFID II a navrhované úpravy.

²¹⁶ HOBZA, Martin. ICO a tokeny optikou práva kapitálového trhu: mohou být tokeny investičními cennými papíry?. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2019, č. 3 [cit. 7. listopadu 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

²¹⁷ Respektive v českém prostředí investičních nástrojů.

²¹⁸ Čl. 4 odst. 1 bodu 44 písm. a) a b) směrnice MiFID II.

Závěr

Jedním z cílů bylo přinést čtenáři celistvý přehled o současné situaci v oblasti virtuálních aktiv, o čemž se domnívám, že se mi podařilo. Pojmosloví byla věnována pečlivá pozornost tak, aby i laický čtenář dokázal porozumět právním výzvám, které souvisí s virtuálními aktivy. Definicím bylo v této práci dáno tolik pozornosti také proto, protože se domnívám, že definiční vymezení tvoří základ účinné regulace a u nově vznikajících fenoménů je nutné být při tvorbě pravidel obzvláště obezřetný.

Co se týká výzkumných otázek, tak za prvé jsem zanalyzovala použitelnost směrnice o trzích finančních nástrojů a směrnice o elektronických penězích na některá virtuální aktiva. Uvedla jsem argumenty podložené například studií ESMA, ze které vyplynulo, že kvůli nesměrné různorodosti virtuálních aktiv je nutné posuzovat každý případ ad hoc a nelze vyvodit obecný závěr. Pro obě zmíněné směrnice tedy vyplynulo, že jsou případy, kdy budou aplikovány na virtuální aktiva. To se částečně může změnit s přijetím návrhu nařízení o DLT, který stanovuje zatím pouze pilotní režim pro finanční nástroje vedené na bázi DLT a vyjímá je z působnosti některých pravidel směrnice MiFID II.

Druhou otázkou, kterou jsem se zabývala, byla subsumpce virtuálních aktiv ve smyslu návrhu nařízení MiCA pod pojem platebního systému. V této části mi oporou bylo stanovisko ECB rozebírající funkce virtuálních aktiv a přirovnávající je k peněžním substitutům. Důsledek, který by tato subsumpce měla, by byly dozorové pravomoci Eurosystemu a ESCB, s čímž návrh nařízení explicitně nepočítá a lze se domnívat, že v praxi by dovozený dozor činil potíže. Mým cílem bylo otevřít prostor pro diskusi těchto problematických aspektů.

Na závěr jsem pro úplnost představila i současnou úpravu virtuálních aktiv v České republice, kde byl rozebrán názor výboru pro evropské záležitosti k návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy, ze kterého vyplývá, že český zákonodárce iniciativu vítá, ale vytýká přílišnou přísnost regulace. Také jsem v rámci krátké úvahy došla k závěru, že kvůli změnám v unijní úpravě patrně dojde k výraznému obratu vnímání pojmu investiční cenný papír a investiční nástroj ve smyslu zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

Z právního pohledu bude nesmírně zajímavé pozorovat vývoj legislativních návrhů a jejich finální podobu, a následné uvedení regulace do praxe se všemi dopady. Proto se domnívám, že si toto téma zaslouží v budoucnosti další rozsáhlejší výzkum.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- LÁNSKÝ, Jan. *Kryptoměny*. Praha: C. H. Beck, 2018. 160 s.
- PAPOUŠKOVÁ, Zdenka, ŘEZNÍČKOVÁ, Kristýna. *Peníze v právu a ekonomice*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015. 253 s.
- STROUKAL, Dominik, SKALICKÝ, Jan. *Bitcoin a jiné krypto peníze budoucnosti*. 2. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2018. 200 s.
- ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii*. 6. vydání. Praha: Linde, 2013. 392 s.
- VANČUROVÁ, Alena a kol. *Daňový systém ČR 2020*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 408 s.

Judikatura

- Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. října 2015, Skatteverket v. David Hedqvist, C-264/14 (v el. sb. rozh.).

Právní předpisy

- Nařízení Evropské centrální banky (EU) č. 795/2014 ze dne 3. července 2014 o požadavcích v oblasti dozoru nad systémově významnými platebními systémy, ve znění pozdějších předpisů. ECB/2014/28. Úř. věst. L 217, 23.7.2014, s. 16—30.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů), ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 119, 4.5.2016, s. 1—88.
- Protokol (č. 4) o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. Úř. věst. C 202, 7.6.2016, s. 230—250.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 166, 11.6.1998, s. 45—50.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/65/ES ze dne 23. září 2002 o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku a o změně směrnice Rady 90/619/EHS a směrnic 97/7/ES a 98/27/ES, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 271, 9.10.2002, s. 16—24.

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/110/ES ze dne 16. září 2009 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, o změně směrnic 2005/60/ES a 2006/48/ES a o zrušení směrnice 2000/46/ES, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 267, 10.10.2009, s. 7—17.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 173, 12.6.2014, s. 149—178.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 173, 12.6.2014, s. 349—496.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 141, 5. června 2015, s. 73—117.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 337, 23.12.2015, s. 35—127.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 156, 19. června 2018, s. 43—74.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz, ve znění pozdějších předpisů. Úř. věst. L 284, 12. listopadu 2018, s. 22—30.
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 368/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Zákon č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje v českém jazyce

Články

- DERVIZ, Alexis. *Stablecoins – brána mezi světem kryptoaktiv a konvenčních aktiv?* [online]. cnb.cz, 30. února 2020 [cit. 19. října 2021]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Stablecoins-brana-mezi-svetem-kryptoaktiv-a-konvencnich-aktiv/.
- DĚDIČ, Jan a kol. Proč podle českého soukromého práva nelze uvažovat o (ICO) tokenech jako o cenných papírech. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 15-16 [cit. 7. listopadu 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- HAMPL, Mojmír. *Kryptoměny? Nepomáhat a nechránit* [online]. cnb.cz, 2. března 2018 [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Kryptomeny-Nepomahat-a-nechranit/>.
- HOBZA, Martin. ICO a tokeny optikou práva kapitálového trhu: mohou být tokeny investičními cennými papíry?. *Bulletin advokacie* [online databáze], 2019, č. 3 [cit. 7. listopadu 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- MOLNÁR, Vojtěch. *Digitální měny centrálních bank (CBDC)* [online]. cnb.cz, 16. prosince 2020 [cit. 30. července 2021]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Digitalni-meny-centralnich-bank-CBDC/.
- PRŮCHA, Jaroslav, BERKA, Jan. *Je bitcoin hrozba, či „pouze“ alternativa?* [online]. cnb.cz, 25. ledna 2017 [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Je-bitcoin-hrozba-ci-pouze-alternativa/>.
- RUSNOK, Jiří. *Kryptoaktiva v dohledné době určitě měny nenahradí (I)* [online]. cnb.cz, 23. dubna 2019 [cit. 30. července 2021]. Dostupné z:

<https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Jiri-Rusnok-Kryptoaktiva-v-dohledne-dobe-urcite-meny-nenahradi-I-00001>.

Úřední věstník Evropské unie

- Shrnutí stanoviska evropského inspektora ochrany údajů k návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937. 2021/C 337/03. Úř. věst. C 337, 23.8.2021, s. 4—5.
- Stanovisko Evropské Centrální Banky ze dne 19. února 2021 k návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937, (CON/2021/4) 2021/C 152/01. Úř. věst. C 152, 29.4.2021, s. 1—9.
- Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru: k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937 [COM(2020) 593 final – 2020/0265 (COD)] — k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o pilotním režimu pro tržní infrastruktury vedené na technologii sdíleného registru [COM(2020) 594 final – 2020/0267 (COD)], EESC 2020/04982. Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 31—37.

Databáze eur-lex

- Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Orgán pro boj proti praní peněz a financování terorismu a mění nařízení (EU) č. 1093/2010, (EU) č. 1094/2010 a (EU) č. 1095/2010. COM/2021/421 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.
- Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o digitální provozní odolnosti finančního sektoru a o změně nařízení (ES) č. 1060/2009, (EU) č. 648/2012, (EU) č. 600/2014 a (EU) č. 909/2014. COM/2020/595 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.
- Návrh nařízení evropského parlamentu a Rady o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a některých kryptoaktiv (přepracované znění). COM/2021/422 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.
- Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o pilotním režimu pro tržní infrastruktury vedené na technologii sdíleného registru. COM/2020/594 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.
- Návrh nařízení evropského parlamentu a Rady o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu. COM/2021/420 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.

- Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937. COM/2020/593 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.
- Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/43/ES, 2009/65/ES, 2009/138/ES, 2011/61/EU, 2013/36/EU, 2014/65/EU, (EU) 2015/2366 a (EU) 2016/2341. COM/2020/596 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.
- Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o mechanismech, které mají členské státy zavést za účelem předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, a o zrušení směrnice (EU) 2015/849. COM/2021/423 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Akční plán pro finanční technologie: Za konkurenceschopnější a inovativnější evropský finanční sektor. COM/2018/0109 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.
- Sdělení Komise o akčním plánu pro komplexní politiku Unie v oblasti předcházení praní peněz a financování terorismu. C/2020/2800 final. Dostupné z databáze: eur-lex.eu.

Ostatní

- Česká národní banka. *Obchodování s bitcoiny* [online]. Praha, 10. února 2014 [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/.galleries/documents/FAQ_downloadgallery/obchodovani_s_bitcoiny.pdf.
- ESMA [online]. european-union.europa.eu [cit. 10. října 2021]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_cs
- European Banking Authority. *Varování pro spotřebitele týkající se virtuálních měn* [online]. Paris, 2013. Dostupné z: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/598420/1144ab6b-83fb-4501-904f-6e9466864b92/EBA_2013_01030000_CS_TRA.pdf?retry=1.
- *Historie iniciativy Blockchain.cz aneb přeložili jsme „blockchain“ do češtiny a slovenštiny* [online]. web.archive.org [cit. 21. listopadu 2021] Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20210227125647/https://www.blockchain.cz/historie>.
- *Jednací řád Evropského parlamentu*. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/lastrules/ANN-06_CS.html?redirect.
- Ministerstvo financí. *Metodický pokyn o přístupu povinných osob k digitálním měnám* [online]. archiv.financnianalytickyurad.cz [cit. 1. srpna 2021]. Dostupný z:

- https://archiv.financnianalytickyyurad.cz/download/FileUploadComponent-1133285150/1506340773_cs_1481699516_cs_2-pokyn-mf_c-002_2013-09_metodicky-pokyn-o-pristupu-povinnych-osob-k-digitalnim-menam.pdf.
- Ministerstvo financí. *Mezinárodní spolupráce a instituce* [online]. mfcz.cz [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/archiv/agenda-financniho-analytickeho-utvaru/mezinarodni-spoluprace-a-instituce>.
 - Ministerstvo financí. *Veřejná konzultace – Blockchain, virtuální měny a aktiva* [online]. Praha, 2018. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/cenne-papiry/2018/verejna-konzultace-blockchain-virtualni-33613>.
 - Stanovisko ČNB. *Je k obchodování s tzv. převodními tokeny nebo k jejich směně vyžadováno oprávnění ČNB?* [online]. cnb.cz, 19. listopadu 2018 [cit. 24. října 2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/legislativni-zakladna/stanoviska-k-regulaci-financniho-trhu/RS2018-0010>.
 - STRÁNSKÝ, Martin v rámci konference Investiční výhledy [online]. e15.cz, 13. října 2021 [cit. 8. listopadu 2021]. Záznam dostupný z: <https://www.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/zaznam-z-konference-investicni-vyhledy-kryptomeny-nebo-zlato-do-ceho-investovat-1384369>.
 - Usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. května 2016 o virtuálních měnách https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0228_CS.html.
 - *Uvítání. Úvodní stránka. TAX3* [online]. europarl.europa.eu [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/committees/cs/archives/8/tax3/home/welcome-words>.
 - *Všeobecné informace* [online]. ecb.europa.eu [cit. 30. července 2021]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.cs.html>.

Elektronické zdroje v anglickém jazyce

- *About BIS - overview* [online]. bis.org [cit. 1. srpna 2021]. Dostupné z: <https://www.bis.org/about/index.htm>.
- *About Monero* [online]. getmonero.org [cit. 30. července 2021]. Dostupné z: <https://www.getmonero.org/resources/about/>.
- Bank for International Settlements. *Digital currencies* [online]. Basil: Committee on Payments and Market Infrastructures, 2015. Dostupné z: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d137.pdf>.

- *Bitcoin ATM Geographical Distribution* [online]. coinatmradar.com [cit. 25. října 2021]. Dostupné z: <https://coinatmradar.com/charts/geo-distribution/>.
- BLANDIN, Apolline a kol. *3rd Global Cryptoasset Benchmarking Study* [online]. Cambridge: Cambridge Centre for Alternative Finance, 2020. Dostupné z: <https://issuu.com/cambridgejbs/docs/2020-ccaf-3rd-global-cryptoasset-benchmarking-stud>.
- BOURGI, Sam. *'Buy crypto' Google searches hit record high: The Tie* [online]. cointelegraph.com, 2. února 2021 [cit. 14. července]. Dostupné z: <https://cointelegraph.com/news/buy-crypto-google-searches-hit-record-high-the-tie>.
- BOURGI, Sam. *Crypto market cap breaks \$1 trillion following jaw-dropping rally* [online]. cointelegraph.com, 7. ledna 2021 [cit. 14. července]. Dostupné z: <https://cointelegraph.com/news/crypto-market-cap-breaks-1-trillion-following-jaw-dropping-rally>.
- BOURGI, Sam. *Today marks the 10-year anniversary of Satoshi Nakamoto's final message* [online]. cointelegraph.com, 26. dubna 2021 [cit. 12. července 2021]. Dostupné z: <https://cointelegraph.com/news/today-marks-the-10-year-anniversary-of-satoshi-nakamoto-s-final-message>.
- CONWAY, Luke. *The 10 Most Important Cryptocurrencies Other Than Bitcoin* [online]. investopedia.com, 1. června 2021 [cit. 14. července]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/tech/most-important-cryptocurrencies-other-than-bitcoin/>.
- CRIDDLE, Cristina. *Bitcoin consumes 'more electricity than Argentina'* [online]. bbc.com, 10. února 2021 [cit. 20. července 2021]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/technology-56012952>.
- DECAMBRE, Mark. *Bitcoin pizza day? Laszlo Hanyecz spent \$3.8 billion on pizzas in the summer of 2010 using the novel crypto* [online]. marketwatch.com, 22. května 2021 [cit. 12. července 2021]. Dostupné z: <https://www.marketwatch.com/story/bitcoin-pizza-day-laszlo-hanyecz-spent-3-8-billion-on-pizzas-in-the-summer-of-2010-using-the-novel-crypto-11621714395>.
- *EBA at glance* [online]. eba.europa.eu [cit. 30. července 2021] Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/about-us/eba-at-a-glance>.
- EUR-Lex. *ST_14253_2020_INIT – EN* [online]. eur-lex.europa.eu [cit. 7. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

- [content/CS/TXT/?fbclid=IwAR1UzlSZVSGd06_FGF-ukHBBwa06qW4IOMii5qEoIL9TsbBr79qXlqVlvJE&uri=consil%3AST_14253_2020_INIT.](https://www.ecb.europa.eu/press/pr/2020/09/20200910_en.html)
- European Banking Authority. *Report with advice for the European Commission on crypto-assets* [online]. Paříž, 2019. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/eba-reports-on-crypto-assets>.
 - European Central Bank. *Eurosystem oversight policy framework* [online]. Frankfurt am Main, 2018. Dostupné z: www.doi.org/10.2866/990239.
 - European Central Bank. *Virtual Currency Schemes* [online]. Frankfurt am Main, 2012. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf?941883c8460133b7758f498192a3ed9e>.
 - European Securities and Markets Authority. *Advice. Initial Coin Offerings and Crypto-Assets* [online]. Paris, 2019. Dostupné z: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf.
 - European Securities and Markets Authority. *Annex 1. Legal qualification of crypto-assets – survey to NCAs* [online]. Paris, 2019. Dostupné z: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1384_annex.pdf.
 - FATF Recommendations. *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation* [online]. Paris: FATF Secretariat, 2012-2020. Dostupné z: www.fatf-gafi.org/recommendations.html.
 - Financial Action Task Force. *Virtual Currencies. Key Definitions and Potential AML/CFT Risks* [online]. Paris: FATF Secretariat, 2014. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>.
 - FRANKEL, Jeffrey. *El Salvador's adoption of bitcoin as legal tender is pure folly* [online]. theguardian.com, 24. září 2021 [cit. 8. listopadu 2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2021/sep/24/el-salvador-adoption-of-bitcoin-as-legal-tender-is-pure-folly>.
 - GRABOWSKI, M. *Cryptocurrencies: A Primer on Digital Money* [online]. London: Routledge, 2019. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9780429201479>.

- *History and Forks of Ethereum* [online]. ethereum.org [cit. 14. července]. Dostupné z: <https://ethereum.org/en/history/>.
- HOUBEN, Rubby, SNYERS, Alexander. *Crypto-assets – Key developments, regulatory concerns and responses. Study for the Committee on Economic and Monetary Affairs* [online]. Luxembourg: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2020. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU\(2020\)648779_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU(2020)648779_EN.pdf).
- HOUBEN, Robby, SNYERS, Alexander. *Cryptocurrencies and blockchain. Study for the Special Committee on Financial Crimes, Tax Evasion and Tax Avoidance* [online]. Brussels: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2018. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf>.
- KAUL, Abhinav. *Bitcoin first hit \$1 level 10 years ago, it has surged 48,22,525% since then* [online]. livemint.com, 11. února 2021 [cit. 14. července 2021]. Dostupné z: <https://www.livemint.com/market/cryptocurrency/bitcoin-first-hit-1-level-10-years-ago-it-has-surged-48-22-525-since-then-11613021790751.html>.
- Kitco News. *2013: Year Of The Bitcoin* [online]. forbes.com, 10. prosince 2013 [cit. 14. července 2021]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kitconews/2013/12/10/2013-year-of-the-bitcoin/?sh=709f763d303c>.
- Satoshi Nakamoto. *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System* [online]. 2008. Dostupné z: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.
- VIPIN, Bharathan. *Blockchain Was Born 20 Years Before Bitcoin* [online]. forbes.com, 1. června 2020 [cit. 12. července 2021]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/vipinbharathan/2020/06/01/the-blockchain-was-born-20-years-before-bitcoin/?sh=2ac86b4f5d71>.
- *What is Litecoin?* [online]. coinhouse.com [cit. 14. července 2021]. Dostupné z: <https://www.coinhouse.com/coinhouse-academy/altcoins/what-is-litecoin/>.
- *What is open-source software?* [online]. opensource.com [cit. 14. července 2021]. Dostupné z: <https://opensource.com/resources/what-open-source>.

- World Bank Group. *Distributed Ledger Technology & Secured Transactions: Legal, Regulatory and Technological Perspectives - Guidance Notes Series* [online]. Washington DC: World Bank Publications, 2020. Dostupné z: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/541741588053800973/pdf/Distributed-Ledger-Technology-and-Secured-Transactions-Framework.pdf>.
- World Bank Group. *Distributed Ledger Technology (DLT) and Blockchain* [online]. Washington DC: World Bank Publications, 2017. Dostupné z: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/177911513714062215/pdf/122140-WP-PUBLIC-Distributed-Ledger-Technology-and-Blockchain-Fintech-Notes.pdf>.

Abstrakt

Práce se zabývá rozbohem navrhovaných legislativních změn na úrovni Evropské unie v oblasti virtuálních měn a virtuálních aktiv a jejich možných dopadů na stávající českou i unijní úpravu.

Cílem práce je přinést čtenáři celistvý přehled o této problematice včetně vysvětlení technologického pozadí fungování virtuálních aktiv. Důraz je kladen na nezbytnost vhodného definičního zakotvení jednotlivých pojmů. To je ukázáno na návrhu nařízení o trzích s kryptoaktivy. Zároveň však práce cílí i na otevření diskuse o možné subsumpci některých virtuálních aktiv pod pojmy elektronické peníze, finanční nástroje a platební systém, a to v kontextu připravované regulace v rámci Evropské unie. Rovněž je rozebrán aspekt odpovídajícího dozoru, který by zmiňovaná subsumpce přinášela. V neposlední řadě je součástí práce i úvaha nad eventuální změnou přístupu k tomu, jak české právo kapitálových trhů vnímá pojem investiční cenný papír oproti unijnímu pojetí.

Klíčová slova

Virtuální měny, virtuální aktiva, kryptoaktiva, návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy, elektronické peníze, finanční nástroje, platební systém, dozor, investiční cenné papíry

Abstract

This thesis deals with the analysis of proposed legislative changes at the European Union level in the field of virtual currencies and virtual assets and their possible impact on the existing Czech and EU regulations.

The thesis aims to provide the reader with a comprehensive overview of this issue, including an explanation of the technological background of virtual assets. Emphasis is placed on the necessity of appropriate definitional anchoring of individual concepts. This is illustrated by the Draft Regulation on Markets in Crypto-Assets. At the same time, the paper also aims to open a discussion on the possible subsumption of certain virtual assets under the concepts of electronic money, financial instruments, and payment system, in the context of the forthcoming regulation within the European Union. The aspect of appropriate oversight that this subsumption would entail is also discussed. Last but not least, the thesis also includes a reflection on the possible change of approach to the way the Czech capital markets law perceives the concept of transferable security in comparison to the EU concept.

Keywords

Virtual currencies, virtual assets, crypto-assets, Markets in Crypto-Assets Regulation, electronic money, financial instruments, payment system, oversight, transferable securities